

บทที่ 3

รัสเซีย : สันติภาพ หรือ ปฏิวัติโลก

ในปี ก.ศ. 1917 ไม่มีมหាដนาขึ้นมาใดคาดว่า บอลเชวิกกลุ่มน้อยจะสามารถครองราชอาณาจักรรัสเซียได้ตลอดรอดพิ้ง ทั้งสังคมรัสเซีย ทรงความก่อการเมือง และการที่จักรวรรดินิยม ตะวันตกและญี่ปุ่นแทรกแซงทางทหาร ล้วนเป็นภัยให้ญี่ปุ่นและรัสเซียให้บอลเชวิก ควรจะตัดสินที่จะยืน แต่บอลเชวิกก็ยังสามารถยืนหยัดเอาตัวรอดได้อีกสักนิด อีกสักนิด บอลเชวิก ได้พยายามสร้างฐานอำนาจของตนให้มั่นคงในรัสเซียและพยายามพัฒนาประเทศตามแนว อุดมการณ์อันประดุจความที่นับอันสูงสุดของตน แต่การพัฒนาประเทศก็ยังล้มลุกคุกคาม สร้างบทเรียนอันประมานค่ามีได้แก่ฝ่ายบอลเชวิกให้ตระหนักว่า อุดมการณ์อาจจะเดิน แต่ไม่อาจแบ่งร่วมกันได้ในภาคปฏิวัติตามจุดประสงค์ทุกประการได้ ดังจะเห็นได้จากการพัฒนา ประเทศในด้านต่าง ๆ ที่การศึกษาเป็นพื้นฐานของการศึกษาการทุกสภาพโซเวียต

การพัฒนาการเมือง

ความเป็นรัฐบาลขึ้นของรัสเซียนั้น มีลักษณะรวมกันอย่างหลาภูมิ ในสมัย จักรวรรดิรัสเซีย ชาวยุโรปของค์ทรงพิชิตแวนแคว้นต่างเชื้อชาติตามกามาย การรวมตัวของ จักรวรรดิเป็นการรวมดินแดนและประชากรต่างเชื้อชาติ ภาษาและวัฒนธรรมเข้าด้วยกัน จักรวรรดิรัสเซียจึงมีได้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในฐานะรัฐเฉพาะของหนึ่งเชื้อชาติ ดังปรากฏว่า ภาคใต้บริเวณชายฝั่งทะเลดำเนินและเทือกเขาคอเคซสมีชนชาติหลายเชื้อชาติ ชาว รัสเซียแท้ ๆ มีอาณาบริเวณโดยรอบกรุงมอสโกทางตะวันตก อูเกรนีประเทศรัสเซีย 40 ล้านคนที่มิใช่ชาวรัสเซีย และบริเวณที่เรียกว่ารัสเซียขาว (White Russia—เหนืออูเกรนีขึ้นไป) มีประชากรที่มิใช่ชาวรัสเซียประมาณ 10 ล้านคน นอกจากนั้น ยังมีชนกลุ่มน้อยกระจัดกระจาด ทั่วประเทศอีกประมาณ 6 ล้านคน การปฏิวัติปี 1917 ทรงความก่อการเมืองและการแทรกแซง ทางทหารจากภายนอกได้ส่งเสริมให้จักรวรรดิรัสเซียที่รุ่งโรจน์แต่อดีตถึงกาลสลายตัวเป็นรัฐ เล็กๆน้อยๆ

บอลเชวิกได้พยายามฟื้นฟูจักรวรรดิรัสเซียใหม่จนสำเร็จใน ก.ศ. 1922 และจัดตั้ง โซเวียต ปกครองดินแดนต่างเชื้อชาติโดยระบบสหพันธ์รัสเซีย (Federation) ซึ่งมีรัฐบาลเป็นเอกเทศ ในแต่ละรัฐ ก่อนสังคมรัสเซียครั้งที่ 2 จะอุบัติขึ้นใน ก.ศ. 1939 รัสเซียประสบความสำเร็จใน

การตั้งสาธารณรัฐโซเวียตทั่วประเทศหาก 11 รัฐ มาเป็น 15 รัฐอย่างก่อขึ้นคือเป็นรัฐเหล่านั้น มีอำนาจอธิบดีโดยสมบูรณ์แบบอย่างน้อยตามภาคทฤษฎี ใน ค.ศ. 1936 รุสเซียได้ปรับปรุง รัฐธรรมนูญ¹ ระบุการปกครองระบบประชาธิบัติ รัฐบาลมีอำนาจสิทธิ์ขาดในการปกครอง โดยผ่านระบบการเลือกตั้ง ประชาชนเลือกตั้งจากระดับล่างสู่ระดับบน โดยเลือกสมาชิกเข้าสู่ สภาโซเวียตในท้องถิ่นก่อน (Local soviet) แล้วสู่มณฑลและสาธารณรัฐตามลำดับจนถึงขั้น สภาโซเวียตระดับประเทศ สภาสาธารณรัฐโซเวียต (Soviet Republic Council) เป็นผู้เลือกสมาชิก สู่สภาสูงสุดแห่งสหภาพโซเวียต แต่ในระบบมีสภาสูงสุดนั้น ผู้แทนมิได้มาจากการเลือกตั้งโดยตรง ด้วยระบบดังกล่าวเป็นระบบคุณมีสภารัฐแทนราษฎรตามระบบมีสภารัฐเดียว จนถึง ค.ศ. 1936 จึงเปลี่ยนเป็นระบบสภามหาชนที่มีสภาสูงสุด (Supreme Council) สภานี้ ประกอบด้วยสองสภากือ สภาราชมนชาติ (Council of Nationalities) และสภาราชแห่งสหภาพ (Council of Union) สภานี้มีอำนาจในการควบคุมส่องสภาราชดังกล่าวและควบคุมคณะกรรมการรัฐบาล ซึ่ง สภานี้เป็นผู้แต่งตั้ง แต่อำนาจที่แท้จริงของรัฐนั้นมาจากพรรคคอมมิวนิสต์ด้วย ดังนั้น ระบบการปกครองของรัสเซียจึงเป็นระบบที่มีการใช้อำนาจการปกครองโดยพรรคและรัฐบาล พรรคราชนินิสต์มีองค์กรบริหาร กือ คณะกรรมการกลาง (Central Committee) ภายใต้คณะกรรมการกลางนั้น ยังมีองค์กรย่อย ๆ อีกที่สำคัญมากกือ คณะกรรมการบริหารสูงสุด (Politbureau) โดย ที่พรรคราชนินิสต์ที่ทรงอำนาจมากในระบบการเมืองดังกล่าว ดำเนินการทางการเมืองที่มีอำนาจยิ่งใหญ่มาก (ดูแผนผังท้ายบทนี้ประกอบด้วย)

พรรคราชนินิสต์ได้ควบคุมฝ่ายปฏิปักษ์ทางการเมืองอย่างไรก็ติด ทั้งนี้ ตามวิสัยและเหตุการณ์ เช่นเดือน เลนินและอดีตคู่มุ่งสร้างรัฐบาลที่มีลักษณะเสรีนิยม แต่ภารณฑ์ทางด้าน ต่าง ๆ ไม่อำนวย การเมืองจึงพัฒนาไปสู่ลักษณะการนิยมใช้อำนาจเบ็ดเสร็จ (Totalitarianism) โดยกลุ่มน้อยปกครองประชาชนกลุ่มใหญ่ทั่วประเทศ ได้มีปฏิบัติร้ายแรงครั้งต่อคราวอันอาจ เช่นนั้นบังหนอนกัน เช่น ทหารเรือที่เมืองท่าครอนสตัตท์ (Kronstadt) "ได้ก่อการกบฏขึ้นใน ค.ศ. 1921 แต่ถูก镇压 นลอดเชวิคไม่มีทางเลือก ถ้าต้องการมีอำนาจต้องไปก่อตั้งกำจัดฝ่าย ปฏิปักษ์"

เมื่อพรรคราชนินิสต์มีอำนาจมั่นคงใน ค.ศ. 1924 นั้น เป็นระยะเวลาที่ผู้นำที่ ยิ่งใหญ่ของพรรคร่วมกัน คือเลนิน ลางแห่งความแตกแยกของพรรคราชนินิสต์ ได้ปรากฏมาช้านาน อย่างเงียบ ๆ ใน ค.ศ. 1922 กลุ่มน้ำโดยกรรมการตัดค้านลัทธินิยมบริหารแบบระบบข้าราชการ

¹ ดูรายละเอียดใน L. Schapiro, The Communist Party of the Soviet Union (London, 1960)

ประจำที่เน้นการใช้อำนาจหน้าที่และเครื่องครดในระเบียบแบบแผนไม่เปลี่ยนแปลง (Bureaucratism) และความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ สภาของพระค์ได้มีมติขับกลุ่มกรรมกรเหล่านี้ออกไป ตามแห่งความแตกแยกของพระค์ในระดับผู้นำปราชญอีกในเดือนกันยายน ก.ศ. 1922 เมื่อ เลนินล้มป่วยลง ผู้นำกลุ่มต่าง ๆ เริ่มวางแผนโค่นล้มอีกฝ่าย ที่สำคัญคือกลุ่มของนายโจเซฟ สถาลิน (Joseph Stalin) นายกรีโกรี โซโนเวียฟ (Grigori Zinoviev) และนายเลโอดาร์ คาเมเนฟ (Leo B. Kamenev) ที่ล้วนเป็นปฏิปักษ์ต่อพระอัตสกิซึ่งมีบทบาทสำคัญเป็นที่คาดหมายกันว่าจะได้เป็น ทายาททางการเมืองของเลนิน

ก่อนเลนินล้มแก่กรรม เลนินได้เขียนบันทึกเป็นคำสั่งสืบ (Testament) แสดงความ เชื่อมั่นท่านายทายที่กว่า ความมั่นคงของพระคุณมีวนิสต์รุสเซียขึ้นอยู่กับปัจจัยใหญ่ ๆ สองปัจจัยคือ

1. ความร่วมมือกันเป็นอย่างดีระหว่างชนชั้นกรรมชาชิกับชนชั้นกลางในการ สร้างชาติ

2. สนับสนุนพระหัวใจชนชั้นผู้นำของพระค์ด้วยกันเอง ก่อนล้มแก่กรรม เลนิน แสดงความปริวิตกในความเป็นปฏิปักษ์ระหว่างสถาลินกับพระอัตสกิ เลนินได้พยายามเตือน โดยนัยต่าง ๆ ให้พระคุณมีวนิสต์รุสเซียระวังสถาลินให้ดี ๆ ว่าเป็นคนไฟอำนาจทະเทยาณ สรุปยังนัก

ใน ก.ศ. 1922 เมื่อสถาลินได้รับเลือกเป็นเลขานุการพระค์ สถาลินได้เริ่มสร้างอำนาจ ขึ้นมา สถาลินมีพระพวกนิริยามากมายที่ส่วนภักดีต่อสถาลิน เขาได้ใช้เด็กเพทุนาขตลอดจน ความชำนาญในการจัดตั้งองค์กร (Organizer) เป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมทุกองค์การและ กลไกทั่งปวงของพระค์ เมื่อเลนินใกล้ล้มแก่กรรม สถาลินก็ถึงจุดมีอำนาจโดยสมบูรณ์ปราศจาก ผู้ใดอาจหาญพอที่จะท้าทายได้ในระยะยาวนาน

ในเดือนกรกฎาคม ก.ศ. 1924 เลนินล้มแก่กรรม การต่อสู้ของกลุ่มต่าง ๆ ทวีความ เข้มข้นยิ่งขึ้น ต่างกล่าวโทษกันเองด้วยประเด็นต่าง ๆ ที่สำคัญคือ ประเต็นการพัฒนาชาติ พระอัตสกิเห็นว่า ควรพัฒนาชาติโดยให้ความสำคัญที่การพัฒนาอุตสาหกรรมหนักเป็นปัจจัย หลักของการสร้างชาติอุตสาหกรรมและให้ความสำคัญที่การปฏิวัติโลก (World Revolution) พระอัตสกิ ให้เหตุผลว่า รุสเซียจะอยู่รอดมิได้ ถ้าไม่ส่งเสริมให้โลกปฏิวัติเป็นคอมมิวนิสต์ เพราะลำพัง รัฐคอมมิวนิสต์รัสเซียเช่นรุสเซียจะยืนหยัดท่ามกลางเพื่อนบ้านต่างลัทธิระบอบการเมือง มิได้อีกฝ่ายนำโดยสถาลินยืนยันว่า ควรพัฒนาชาติให้มีอำนาจและความมั่นคงก่อนเป็น เนื้องต้น จึงจะมีกำลังอำนาจพอที่จะส่งเสริมการปฏิวัติทั่วโลก เป็นการสร้างรัฐสังคมนิยมให้ มั่นคงในรุสเซียก่อน (Socialism In One Country) ด้วยการพัฒนาการเกษตรเป็นเบื้องต้น

ในเดือนมกราคม ก.ศ. 1925 ฝ่ายสตาลินประสนความสำเร็จในการโค่นล้มอำนาจของครอบครัว ครอบครัวต้องลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม และถูกพระองค์อปเปหินบังคับให้ต้องเนรเทศตัวเองออกนอกประเทศไปในบ้านปลาย

นับแต่นั้นมา สตาลินได้พัฒนาชาติอย่าง่อ่อนปรานมาก โดยใช้นโยบายเศรษฐกิจใหม่ (New Economic Policy—NEP) ต่อไป ซึ่งเริ่มตั้งแต่ ก.ศ. 1921 โดยมุ่งพัฒนาการเกษตร จนถึง ก.ศ. 1928 สตาลินจึงประกาศแผนเศรษฐกิจ ทั้งนี้ เป็นการนำแผนพัฒนาของครอบครัวมาใช้ คือการสร้างรัสเซียเป็นรัฐอุดหนัก โดยมุ่งพัฒนาอุดหนัก กรรมหนัก ใน ก.ศ. 1929 ขณะที่กระบวนการพัฒนาอุดหนัก กรรมหนัก กำลังตื้นตัว สตาลินได้สร้างอำนาจให้เด็ดขาด ยิ่งขึ้น จนอยู่ในลักษณะเป็นจอมเผด็จการ ปี 1927 จึงได้ถูกนับเนื่องว่า เป็นปีที่สตาลินปฏิวัติสังคมและเศรษฐกิจโดยนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์มาใช้เต็มที่ เพื่อให้การปฏิวัติบรรลุเป้าหมาย สตาลินได้ใช้พลกำลังบีบบังคับเร่งรัดให้ชาวรัสเซียสร้างรัสเซียเป็นรัสเซีย สำหรับนิยมให้ได้ ก่อเกิดปฏิวัติร้ายามากมายขึ้นในพระองค์และประชาชนทั่วไป ผู้ใดขัดขืนหรือไม่เห็นด้วย สตาลินก็กำจัดโดยกล่าวหาว่าเป็นผู้ทรยศต่ออุดหนัก คอมมิวนิสต์ ถือเป็นพวกขวาจัด (Rightists) ฝ่ายไฟในค่านิยมอุดหนัก ตลอดจนความเป็นอยู่อ่อนฟุ่งเพื่อของชนชั้นกลาง (Bourgeois Ideology) และฝ่ายไฟในลักษณ์ทุนนิยมซึ่งถือเป็นลักษณ์อุนาทวร์สำหรับสหภาพโซเวียต

การที่สตาลินมุ่งพัฒนาอุดหนัก มีจุดประสงค์หนึ่งทางการเมือง คือ ใช้เป็นกับดักล่อให้ผู้คัดค้านแสดงตนเป็นปฏิปักษ์ เพื่อสะดวกแก่การประธานาธิบดีและกำจัดเสียในบ้านปลาย ฝ่ายขวา ผู้นำที่สำคัญ คือ บูคาเรน นายอะ列กซี ริโคอฟ (Aleksei Rykov) นาย เอิม. พี. ทอมสกี (M. P. Tomsky)² ความโน้มและใช้โน้นเรียวฟ ล้วนถูกกำจัดการล้างหมอดสัน ใน ก.ศ. 1930 สตาลินได้ก้าวขึ้นมาเป็นจอมเผด็จการอย่างเต็มที่ นับแต่นั้นมา ผู้ใดขัดขวางเป็นปฏิปักษ์ สตาลินก็กำจัดโดยมาตรการต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ การตรวจตราความคุ้มประชานด้วยการใช้ระบบสืบราชการลับ จับผู้ต้องสงสัยสู่ค่ายกักกันน้ำ เนรเทศน้ำ คุมขังน้ำ และประหารชีวิตเสียน้ำ จนเป็นปกติสิ่งทางการเมืองในระบอบของชาวรัสเซีย

ชะตากรรมรัสเซียขึ้นอยู่กับสตาลินแต่ผู้เดียวเป็นผู้ที่ต้นสายปลายเป็น ทั้งนี้ มีได้มีข้อบกพร่องของการเมืองและกิจการภายในประเทศเท่านั้น สตาลินยังมีอิทธิพลมหาศาลในการกำหนดวินิจฉัยนโยบายต่างประเทศ และเป็นผู้บังการบวนการคอมมิวนิสต์ทุกหนแห่ง ทั่วโลกอีกด้วย ถึงกระนั้น แม้จะมีอำนาจวินิจฉัยนโยบายทุกด้านของรัสเซีย สตาลินเองก็ไม่อาจเพิกเฉยต่อเสียงคัดค้านที่รุนแรงล้อมตนอยู่ได้ เสียงคัดค้านปรากฏดังขึ้นมาตามลำดับ แต่ สถาลินตัดสินใจประกาศใช้แผนเศรษฐกิจฉบับทุก 5 ปี (Five Year Economic Plan) ซึ่งมุ่งการ

² คุรุ统治เอื้องสตาลินปฏิวัติใน Stalin Revolution

พัฒนาอุตสาหกรรมหนักและการใช้ระบบบ้านรวม (Collectivization) ฝ่ายปฏิปักษ์ในพระคราดีรวมกับกลุ่มกันเรียกร้องให้สถาเดินสละตำแหน่งผู้นำ สถาเดินจึงต้องปิดเสียงเหล่านี้โดยการกำจัดอย่างค่อยเป็นค่อยไป เริ่งใน ค.ศ. 1934 ฝ่ายปฏิปักษ์ถูกสังหารชีวิตน้าง ขังล้มบ้าง ถูกเนรเทศบ้าง ลงโทษโดยปลดจากตำแหน่งหน้าที่การงานบ้าง ที่นับว่าองเดือดคือการกวัดล้างฝ่ายปฏิปักษ์ซึ่งเป็นสมาชิกในคณะกรรมการกลางของพระคราด

อย่างไรก็ตาม ระบบการเมืองของสหภาพโซเวียตได้พัฒนาตนเองไปตามกาลเวลา จนถึงปี ค.ศ. 1977 จึงมีการร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ขึ้น ตามรัฐธรรมนูญฉบับนี้³ สหภาพโซเวียตหรือในชื่อเต็มว่า สหภาพสาธารณะรัฐโซเวียตสังคมนิยมเป็นสหพันธ์รัฐสังคมนิยมแห่งชนชาติอันประกอบด้วย บรรดาสาธารณรัฐโซเวียตสังคมนิยม รัฐธรรมนูญระบุอำนาจ อาศิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจรัฐโดยผ่านสภาโซเวียตของผู้แทนประชาชน ซึ่งเป็นรากฐานทางการเมืองของสหภาพโซเวียต ระบบการปกครองทำหน้าที่ตามหลักประชาธิปไตยรวมศูนย์ กล่าวคือ มีการเลือกตั้งองค์กรแห่งอำนาจรัฐทั้งหมดทุกระดับ องค์กรเหล่านี้รับผิดชอบต่อประชาชนและมีพันธะเคราร์มติขององค์กรทุกระดับชั้นที่สูงกว่า เป็นการนำมาจากศูนย์กลางผสมผสานเข้ากับ “ความคิดริเริ่มท้องถิ่นและกิจกรรมสร้างสรรค์และเข้ากับความรับผิดชอบขององค์กรรัฐและเจ้าหน้าที่”

ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี ค.ศ. 1977 ระบบการเมืองได้กำหนดแบ่งการใช้อำนาจรัฐ เป็นสามด้านตามมาตรฐานสากลคือ อำนาจฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ ประชาชน เป็นผู้ใช้อำนาจรัฐโดยผ่านสภาโซเวียตของผู้แทนประชาชนตั้งแต่ระดับสูงสุดคือ สภาโซเวียต สูงสุดแห่งสหภาพโซเวียต ลงไปสู่ระดับต่ำสุดคือ สภาโซเวียตระดับหมู่บ้าน ระบบสภาร์โซเวียต นี้กำหนดผู้แทนของสภาร์โซเวียตมาจากการเลือกตั้งโดยทั่วไป องค์กรอำนาจรัฐระดับสูงสุด มาจากระบบสภาร์โซเวียต คือ สภาร์โซเวียตสูงสุดแห่งสหภาพโซเวียต

สภาร์โซเวียตสูงสุดประกอบด้วยสภาร์โซเวียตแห่งสหภาพ และสภาร์โซเวียตแห่งชนชาติ องค์กรบริหารของสภาร์โซเวียตสูงสุดคือ คณะกรรมการประชีดีเยม (Presidium) องค์กรนี้มาด้วย การเลือกตั้งโดยสภาร์โซเวียตแห่งชนชาติ และสภาร์โซเวียตแห่งสหภาพ สภาร์โซเวียตสูงสุดนี้ ทำหน้าที่เป็นองค์กรบpaneาจาร์รัฐสูงสุดของสหภาพโซเวียต มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมสภาร์โซเวียตแห่งสหภาพและสภาร์โซเวียตแห่งชนชาติ มีคำ...หน้าที่โดยผ่านคณะกรรมการประชีดีเยมในการจัดตั้งคณะกรรมการรัฐมนตรี (เป็นการจัดตั้งโดยการประชุมร่วมของสภาร์โซเวียตแห่งสหภาพและสภาร์โซเวียตแห่งชนชาติ)

³ สรุปความสำคัญของระบบการเมืองจาก รัฐธรรมนูญ (กฎหมายพื้นฐาน) แห่งสหภาพสาธารณะรัฐโซเวียต สังคมนิยม (กรุงเทพฯ : สำนักข่าวไทย, 2520)

โซเวียตแห่งชนชาติ) และสภาราชโซเวียตสูงสุดยังมีอำนาจหน้าที่โดยผ่านคณะกรรมการประจำประเทศเดิมในการเลือกตั้งคณะกรรมการและแต่งตั้งอัยการให้ญี่แห่งสหภาพโซเวียต ดังนั้น อาจจะกล่าวได้ว่าระบบสภาราชโซเวียตของผู้แทนประชาชนมีอำนาจหนึ่งอีกหนึ่งฝ่ายบริหารคือ คณะกรรมการและหนึ่งอีกหนึ่งฝ่ายตุลาการ คือ ศาลฎีกาและอัยการ

อย่างไรก็ตาม สภาราชโซเวียตสูงสุดมิได้มีอำนาจเต็มที่ในภาคปฏิบัติ รัฐธรรมนูญฉบับปี ก.ศ. 1977 ได้ระบุไว้ชัดเจนในมาตรา 6 ว่า พระคุณมิวินิสต์แห่งสหภาพโซเวียต “เป็นกำลังนำและกำลังขึ้นนำแห่งสังคมโซเวียตและแกนกลางของระบบการเมืองขององค์กรรัฐ และองค์การของประชาชนทั่วมวล”⁴ พระคุณมิวินิสต์แห่งสหภาพโซเวียตเป็น “ผู้กำหนดแนวทางทั่วไปในการพัฒนาสังคมและกำหนดนโยบายภายในประเทศและต่างประเทศแห่งสหภาพสาธารณรัฐโซเวียตสังคมนิยม”⁵ ตามแนวทางของลัทธิมาร์กซ์และลัทธิเลนิน

การพัฒนาเศรษฐกิจ

เมื่อมีโอกาสได้ทำให้ความฝันอันสูงสุดเป็นความจริง บอลเชวิกมิได้รอที่จะนำระบบคุณมิวินิสต์ที่บริสุทธิ์ตามทฤษฎีมาแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจของรัสเซีย ปรากฏว่า กระบวนการเปลี่ยนรุสเซียเป็นรัฐสังคมนิยม (Socialization) ได้สร้างความปั่นป่วนระส่ำระสายแก่ระบบเศรษฐกิจทั้งในด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม ทั้ง ๆ ที่ระบบเศรษฐกิจของรุสเซียขอบเข้ำรั้วของรัฐบาลอย่างรุนแรงโดยเหตุสังคมโลกอยู่แล้ว การพัฒนาเศรษฐกิจแบบคุณมิวินิสต์ก่อให้เกิดความไม่พอใจขึ้นในมวลชน แม้รัฐบาลอดเชวิกจะพยายามให้เหตุผลว่าจำเป็นต้องใช้ระบบเช่นนั้นเพื่อให้เกิดผลประโยชน์มหาศาลอุตสาหกรรมที่ต้องการป้องกันประเทศ

ปัจจัยหนึ่งที่ทำให้นักเชวิกได้อำนาจการปกครองในที่สุดนั้นคือ คำมั่นสัญญาของบอลเชวิกเรื่องที่ดิน ใน ก.ศ. 1917 บอลเชวิกได้ประกาศคุณมิวินิสต์ว่าด้วยที่ดิน (Decree on Land) ซึ่งถือเป็นมืออาชีวกรรมการเศรษฐกิจของรุสเซีย ตามคุณมิวินิสต์นั้น บอลเชวิกยึดกระบวนการของกรรมวิธีในการผลิตทางเศรษฐกิจทุกรูปแบบ (Means of Production) มาเป็นของรัฐหมด ที่สำคัญได้แก่ การยึดที่ดินของเศรษฐีที่ดิน (Landowners) มาจัดสรรเป็นส่วนให้ชาวนา การเรียกเก็บผลผลิตเป็นภาษีและควบคุมกิจการอุตสาหกรรมตลอดจนการธนาคาร และต่อมาได้โอนกิจการต่าง ๆ มาเป็นของรัฐ ใน ก.ศ. 1918 ได้มีการประกาศยกเลิกบรรดาเงินกู้รัฐบาลและเงินกู้ภายในประเทศ ตลอดจนเงินกู้จากต่างประเทศ

⁴ รัฐธรรมนูญ, หน้า 77.

⁵ Ibid.

ระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ซึ่งอ้างภัยสงครามเป็นความจำเป็นนี้ (War Communism) ทำให้รัสเซียปั่นป่วนอย่างหนัก บรรดาชาวนาได้รับความยากลำบากมาก พวกราษฎรที่มีอันจะกิน (kulak) ตกเป็นเป้าหมายของการโจรตีและการยึดทรัพย์สิน รัฐบาลได้นำบังคับโดยผลการในการเรียกเก็บผลผลิตทางเกษตร (Forced Requisition) ชาวนาประท้วงโดยทำลายพืชผลของตน ไม่ยอมให้ความร่วมมือกับรัฐ ผลที่ตามมาอย่างเห็นเด่นชัด คือ ทั่วประเทศตกอยู่ในภาวะข้าวยากหามากแพ้ ราคากれるองอุปโภคบริโภคขึ้นสูงมาก ตามเมืองทั่วไป เกิดภาวะการขาดแคลนอาหารอุดอย่างรุนแรง ระบบเศรษฐกิจปั่นป่วน เกิดภาวะเงินเฟ้อ ขาดเชื้อเพลิง ขาดวัตถุดิบป้อนโรงงาน กิจการอุตสาหกรรมต้องหยุดชะงักหมด กรรมการเดินทางกลับไปสู่ชนบทเป็นส่วนใหญ่ การหยุดชะงักการผลิตทุกประเภทนั้น ในชั้นต้น รัฐบาลคาดคิดถือว่าเป็นท่าที่ปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลโดยตรง จึงใช้กำลังบีบบังคับด้วยมาตรการต่าง ๆ ที่จะให้ระบบเศรษฐกิจดำเนินต่อไป ก่อเกิดความทารุณกรรมเหี้ยมโหด ซึ่งฝ่ายโภคให้ประท้วงมากขึ้น ความไม่สงบ และการจลาจลจึงเกิดขึ้นทั่วไปในสังคมรัสเซีย ชาวนาไม่พอใจ กรรมกรว่างงานทหารไม่พอใจ ทุกฝ่ายถูกรัฐบาลบีบคั้นอย่างหนัก

เมื่อพิจารณาในระยะยาวนาน ระบบคอมมิวนิสต์นี้สูญเสียท่าที่ทำลายระบบเศรษฐกิจและทำให้มวลชนเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลโดยตรง ทั่วระบบเศรษฐกิจและพลังมวลชนซึ่งล้วนเป็นฐานอำนาจที่สำคัญยิ่งของรัฐบาล กำลังจะถูกทำลายโดยลักษณะของรัฐบาลเอง ลางແหงการเสียอำนาจปราภูภูใน ก.ศ. 1921 เมื่อพวกราษฎรเรือที่เมืองท่าครอนสตัดท์ (Kronstadt) ก่อการกบฏขึ้น กบฏครั้นนั้นมีล้วนที่ให้รัฐบาลตื่นตัวยอมรับความล้มเหลวในการใช้สักที่ และตัดสินใจที่จะรักษาฐานอำนาจของตนทุกวิถีทาง แม้จะขัดต่ออุดมการณ์สักเพียงใด

ในปี 1921 นั้นเองที่บolshevikได้ประกาศนโยบายเศรษฐกิจใหม่ (NEP) เป็นการถอยหลังจากกระบวนการแปรเปลี่ยนรัสเซียเป็นสังคมนิยม และเป็นการประนีประนอมผ่อนปรนต่อชาวนา โดยยินยอมให้ชาวนาเสียภาษีแทนการเรียกเก็บเป็นผลผลิต ยินยอมให้เช่าที่ดินและเช่าแรงงาน ตลอดจนยินยอมให้ขายผลผลิตที่มีเกินความต้องการได้ ในด้านอุตสาหกรรมรัฐบาลควบคุมเฉพาะกิจการใหญ่ ส่วนกิจการเอกชนทั่วไปที่เป็นอุตสาหกรรมเบ้าให้ดำเนินการต่อไป รัฐบาลยังตระหนักว่า มาตรการหนึ่งในการสร้างอุตสาหกรรมให้รวดเร็วทันใจ คือการเปิดโอกาสให้ต่างประเทศเข้ามาลงทุนสร้างกิจการต่าง ๆ ในรัสเซีย รัฐบาลจึงเริ่มเชิญชวนชาวต่างชาติให้เข้าไปลงทุนพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติอันมหาศาลของรัสเซีย และเพื่อให้เศรษฐกิจมั่นคง รัฐบาลได้ต่อสู้กับภาวะเงินเฟ้อให้ได้ผลขึ้นด้วยการรักษาเสถียรภาพของเงินตรา

มาตรการดังกล่าวเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า บolshevikหวังกลับไปใช้ระบบเศรษฐกิจของนายทุน (Capitalist System) เป็นส่วนใหญ่ ยินยอมให้มีการซื้อขายและการลงทุนกิจการ

ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบนายทุน เป็นการขัดต่ออุดมการณ์ซึ่งมุ่งทำลายล้างลัทธิทุนนิยม เเละนินได้ให้เหตุผลว่า ลัทธิคอมมิวนิสต์จะพัฒนาเศรษฐกิจแปรเปลี่ยนรูสเซียเป็นรัฐสังคมนิยมในทันทีทันใดมิได้ เพราะรูสเซียล้าหลังจำเป็นที่จะต้องใช้ระบบนายทุนสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจให้เป็นอุตสาหกรรม เพื่อเป็นเบื้องต้นของการแปรเปลี่ยนเป็นรัฐสังคมนิยมในภายหน้า ถึงกระนั้น นโยบายเศรษฐกิจใหม่ก็ยังประสบการขัดขวางไม่เห็นด้วยจากระดับผู้นำหลายคน ที่สำคัญคือ PROTATSKY หัวหน้าการเมืองที่เชื่อว่า การผ่อนปรนหันไปใช้ลัทธิทุนนิยมจะทำให้รูสเซียหายนะกลับไปนิยมลัทธิทุนนิยม บรรดาชาวนาผู้มีฐานะดีจะห่อเหนมีความนิยมลัทธิทุนนิยม เป็นอุปสรรคแก่การแปรเปลี่ยนรูสเซียเป็นสังคมนิยม PROTATSKY ไม่เชื่อว่า การหันกลับไปสู่ระบบนายทุนจะเป็นการบูรณะไปสู่สังคมนิยมได้ อย่างไรก็ตาม นโยบายเศรษฐกิจใหม่ได้ทำให้ระบบเศรษฐกิจระเต็งขึ้นมาก การผลิตได้ปริมาณสูงขึ้นตามความประสงค์ รูสเซียยังคงฐานะแห่งการเป็นรัฐกิจกรรม ฐานะเศรษฐกิจคืนสู่สถานะเดิมก่อนการปฏิวัติปี 1917 การอุตสาหกรรมได้รับการปรับปรุงเช่นเดียวกัน อย่างไรก็ตาม ปัญหามุ่งไปในด้านการแสวงหา มาตรการในการพัฒนาเศรษฐกิจว่า การพัฒนาโดยยึดหลักคอมมิวนิสต์แท้ซึ่งเป็นการก้าวไปข้างหน้าสู่สังคมนิยม หรือการพัฒนาโดยยึดองค์ประกอบของ การพัฒนาแนวทุนนิยม ซึ่งเป็นการก้าวออกจากคอมมิวนิสต์แท้ไปสู่ลัทธิทุนนิยม

ในปี ก.ศ. 1928 เมื่อระบบเศรษฐกิจเริ่มดีขึ้น สถาlin ได้ประกาศแผนเศรษฐกิจห้าปีแรก ซึ่งมุ่งแปรเปลี่ยนรูสเซียจากฐานะเป็นรัฐกิจกรรมมาเป็นรัฐอุตสาหกรรม เพื่อจุดประสงค์ดังกล่าว รูสเซียได้มุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมและปรับปรุงเกษตรกรรม โดยถือว่า ความมั่นคงของเกษตรกรรมเป็นราากฐานสำคัญของการสร้างอุตสาหกรรมหนัก แผนเศรษฐกิจจึงย้ำการพัฒนาอุตสาหกรรมหนักและการประกาศใช้ระบบนาารวม (Collectivization) ปรากฏว่า เมื่อรูสเซียประกาศใช้ระบบนาารวม บรรดาชาวนาที่มีฐานะดี (Kulak) ถูกริบทรัพย์สินที่ดินแล้ว เนրเทศไปอุดตายที่ใชนี้เรียเป็นส่วนใหญ่ ชาวนาไม่เต็มใจทำ ในที่ดินนาารวม ไม่เต็มใจให้ความร่วมมือโดยวิธีต่าง ๆ เช่น ทำลายทรัพย์สิน ฆ่าปลุสตัว ถ่วงการผลิต ที่สำคัญ ในระบบนาารวมขาดเครื่องจักรผลิตผล ผลที่ตามมาคือ เครื่องอุปโภคบริโภคทางการเกษตรไม่เพิ่มขึ้น ตามตัวเมืองเกิดภาวะขาดอากาศหายใจมากแพร่ ทั่วประเทศอยู่ในภาวะความไม่สงบ พวชานา ก่อความเดือดร้อนขึ้นทั่วไป ในด้านอุตสาหกรรม รูสเซียมุ่งพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก และมีแผนสร้างศูนย์อุตสาหกรรมในรูสเซียภาคที่อยู่ในเอเชีย การพัฒนาอุตสาหกรรมหนักนั้น มีจุดประสงค์ในการสร้างเสถียรภาพความมั่นคงแก่รูสเซียทางด้านเศรษฐกิจและทางทหาร ปรากฏว่า ผลผลิตอุตสาหกรรมมีปริมาณมากคุณภาพดี เพาะเร่งรัดการผลิตเกินไป ขาดเทคโนโลยีในการผลิต ไม่ระบบบริหาร และขาดความเชี่ยวชาญเฉพาะ

แผนเศรษฐกิจโดยเนื้อแท้มีจุดประสงค์ที่ปลายส่องชนชั้นให้ญี่ปุ่นเป็นสัญลักษณ์ของลัทธิทุนนิยม ได้แก่ พวากวนานาที่มีฐานะตี้ (kulaks) และกำจัดผู้ประกอบการธุรกิจโดยเสรี (Free Entrepreneur) บีบบังคับให้สองกลุ่มต้องพ่ายแพ้ไปเอง รัฐบาลได้บีบบังคับโดยผลการในการแปรเปลี่ยนรุสเซียเป็นรัฐอุตสาหกรรม ก่อเกิดความเสียหายทางชีวิตและทรัพย์สินประชากรอย่างมหาศาล

อย่างไรก็ตาม ด้วยการบีบบังคับโดยผลการและด้วยเลือดและน้ำตาของชาวรัสเซีย รุสเซียได้ก้าวขึ้นมาเป็นรัฐอุตสาหกรรมสมบูรณ์แบบใน ค.ศ. 1939 เป็นรัฐอุตสาหกรรมใหญ่ที่สุดในโลกเป็นอันดับสาม แต่ผลผลิตอุตสาหกรรมเกษตรกรรม แม้จะเร่งรัดเพียงใดก็ไม่เพียงพอ กับอัตราการเกิดข้อองประชากร แผนเศรษฐกิจหน้าที่สองจึงมุ่งผ่อนอัตราการผลิตทางเศรษฐกิจ ปรับปรุงคุณภาพ พัฒนาการสื่อสารมวลชนและมุ่งพัฒนาแหล่งอุตสาหกรรมใหม่ในภาคตะวันออกของรัสเซีย

ความมุ่นหมายที่จะสร้างระบบเศรษฐกิจตึ้งแต่ ค.ศ. 1917 ได้ล่าช้าอยุ่ดชะงักลงเมื่อ รุสเซียได้เผชิญสังคมโลกครั้งที่ 2 ทุกสิ่งที่ได้สร้างมาทำให้รุสเซียเกรงว่าจะสูญเสียและถูกทำลายลง รุสเซียจึงพยายามที่จะหลีกเลี่ยงสังคมนิใช้จังได้ แต่ท้ายสุดกิหนีไม่พ้น เมื่อเยอรมันนี บุกรุสเซียใน ค.ศ. 1941

เมื่อสั้นภัยสังคมโลกลงเมืองและบรรดาจักรวรรดินิยมตะวันตกได้ยุติการแทรก-แข่งทางทหารแล้ว รุสเซียได้เริ่มเห็นความสำคัญของการทูตว่าจักเป็นวิถีทางเดียวเท่านั้นที่จะนำประเทศไปสู่ความอยู่รอดได้อย่างแท้จริง แต่รุสเซียก็ประสบปัญหาที่ยากแก่การหาข้อยุติ คือ ความขัดแย้งในการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ทำให้หัวโลกทราบนารุสเซียว่า มีได้มีความจริงใจในการทดสอบไม่ตรึงต่อนานาประเทศ ความขัดแย้งนั้นได้แก่การที่รุสเซียตัดสินใจได้ว่า จะดำเนินนโยบายไฟสันติภาพ หรือจะดำเนินนโยบายปฏิริยาตอบโต้ตามลัทธิอุดมการณ์ของตน การตัดสินใจมีได้นั้นท้ายสุดได้ทำให้การดำเนินการต่างประเทศเต็มไปด้วยความרעนแรงรุนแรง ประสงค์ได้ ณ ว่าได้ดังที่คาดหมายไว้ ดังจะเห็นได้จากการศึกษาเชิงประยุกต์ที่บวชดำเนินนโยบายไฟสันติภาพและนโยบายปฏิริยาตอบโต้

นโยบายไฟสันติภาพ

ในการดำเนินนโยบายไฟสันติภาพ (Peace Policy) นั้น รุสเซียมุ่งประเด็นความสำคัญไปสู่ฐานะของสันนิบาตชาติ (League of Nations) และมุ่งความสำคัญของสนธิสัญญาสันติภาพ (Peace Treaties) ที่มหำอำนาจฝ่ายชนะสังคมโลกได้กระทำต่อผู้แพ้ (โดยเปิดการประชุมเจรจาสันติภาพที่ปารีส) โดยอ้างจุดประสงค์เพื่อชาร์กรักษาสันติภาพโลกให้ยั่งยืนนาน ในที่สุด

ของรุสเซีย สันนิบาตชาตินั้นเป็นองค์การกลางที่มุ่งรักษาสันติภาพ และสนับสนุนความสงบเรียบร้อยในภูมิภาค มากมายก็ล้วนพยายามรักษาดุลยภาพแห่งอำนาจผลประโยชน์ของทุกฝ่ายเพื่อมิให้เกิดความขัดแย้ง จนถึงขั้นประหัตประหารทำสกปรก กัน ทั้งองค์การและสนับสนุนความสงบเรียบร้อยในภูมิภาค ไม่ยั่งยืนนาน ด้วยเหตุผลทางประการ ที่สำคัญคือ การเจรจาสันติภาพที่ปราศ และการตั้งสันนิบาตชาติล้วนดำเนินไปโดยฝ่ายมหาอำนาจที่ชนะสงคราม ฝ่ายแพ้มิได้เข้าร่วมด้วย ที่สำคัญคือ เยอรมันและรัสเซีย ยุโรปเพิกเฉยมองข้ามสองชาติที่มีขนาดใหญ่ และมีประชากรมาก เช่นนี้ได้อย่างไร ในเมืองฐานะอำนาจอาจลดหรือเพิ่มพลังได้ไม่มีความแน่นอน ยิ่กว่านั้น สันนิบาตชาติยังขาดสมماชิกที่ทรงพลังคือ สาธารณรัฐอเมริกา และยังขาดทั้งพลังที่จะรักษาสันติภาพ คือ ขาดกองทัพของตน การลดอาวุธก็ไม่อาจจะช่วยรักษาสันติภาพได้ตลอดไป เพราะเป็นการลดอาวุธที่มิได้คำนึงถึงความเสมอภาค หากแต่เป็นการลดอาวุธตามอัตราร่วม บีบบังคับฝ่ายแพ้สงครามโลกให้สืบสุดกำลังอาวุธให้อยู่ในสภาพสั่นกำลังที่จะป้องกันตนเองจากศัตรุภัยนอก

อย่างไรก็ตาม รุสเซียก็ยังแสดงตนเป็นผู้ไฟสันติภาพอยู่ในที่ โดยเข้าร่วมกิจการทางการเมืองต่างประเทศอย่างเต็มที่ รุสเซียได้พยายามจะทำให้สันนิบาตชาตินั้นมีพลังของตนเองในการรักษาสันติภาพ ด้วยการเรียกร้องให้สมาชิกร่วมประสานงานกัน (Collective Action) ในการรักษาความมั่นคงร่วมกัน (Collective Security) แต่ขอเรียกร้องเช่นนั้นมิได้ผลเท่าไหร่นัก

ในฐานะผู้ไฟสันติภาพตามนโยบายต่างประเทศอย่างเป็นทางการ รุสเซียได้พยายามวางแผนเป็นผู้ไฟสันติภาพ ต้องการเปิดการทูตกับทุกชาติ ต้องการร่วมมือกับตะวันตกในการรักษาสันติภาพโลก และต้องการเปิดการค้าต่างประเทศ รุสเซียยังคงให้ทั่งชาติเข้ามาลงทุน ดำเนินกิจการอุตสาหกรรมพาณิชยกรรม ซึ่งเป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจที่ได้ผล แต่รุสเซียไม่เต็มใจที่จะจ่ายคืนหนี้สินเงินกู้ที่จัดสรรต่อรุสเซียยืมจากตะวันตกลดความจันท์ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 รุสเซียได้นำเอาความมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มาหลอกล่อจัดการดินนิยมตะวันตก ให้ทุกฝ่ายแก่งแย่งกันขอสัมปทาน (Concession) อาศัยที่ทางการค้าและการลงทุนต่างๆ ในรุสเซีย เป็นการเสนอผลประโยชน์ทางการค้าแก่จัดการดินนิยมตะวันตก เป็นข้อแลกเปลี่ยนกับมิตรภาพและแลกกับการที่ตะวันตกจะรับรองระบอบคอมมิวนิสต์ของรุสเซีย

ข้อเสนอของรุสเซียดึงดูดความสนใจของฝ่ายมหาอำนาจตะวันตกมิใช่น้อย การค้าระหว่างประเทศในยุโรปไม่อาจมองข้ามบทบาทสำคัญของรุสเซียได้โดยง่าย ยุโรปจำต้องยอมรับว่า การฟื้นฟูเศรษฐกิจยุโรปภายหลังสงครามโลกทำต้องพึงพาอาศัยความร่วมมือจากรุสเซีย

อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รัสเซียตระหนักดึงบนาทสำคัญของตน เช่นนั้นดี รัสเซียจึงใช้ความได้เปรียบนั้นเป็นข้อต่อรองกับฝ่ายตะวันตกว่า ต้องรับรองระบบคอมมิวนิสต์ ยุติการก้าวร้าวrukran ยุติการแทรกแซงกิจการภายใน และยุติการแทรกแซงทางทหาร ตลอดจนยกเลิกหนี้สินกีเเจระต่อโลกตะวันตก ในการเจรจาด้วยชั้นเชิงสลับซับซ้อนกับตะวันตกนั้น นายชีเซอรินรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศร่วมมือกับนายลีโอนิด คราชิน (Leonid Krasin) รัฐมนตรีว่าการพาณิชย์เป็นผู้แทนฝ่ายรัสเซีย

ณ ที่ประชุมนานาชาติที่เมืองแคนนส์ (Cannes) ในระหว่างวันที่ 6–13 มกราคม ก.ศ. 1922 และการประชุมนานาชาติที่เจนัว (Genoa) ระหว่างเดือนเมษายน ถึง เดือนพฤษภาคม ก.ศ. 1922 รัสเซียหวั่นเกรงว่า บรรดาจักรวรรดินิยมตะวันตกหั่นหักจะรวมหัวกันเป็นเจ้าหนึ่ง ทางหนี้สินจากรัสเซียและหวั่นเกรงว่า จักรวรรดินิยมตะวันตกจะตั้งป้อมประท้วงเลิกค้าขาย (Commercial Boycott) กับรัสเซีย ซึ่งจะทำให้รัสเซียเสียเปรียบและฟื้นฟูเศรษฐกิจของตนยากขึ้น รัสเซียเข้าร่วมประชุมนานาชาติก็เพื่อจะเจรจาหาลู่ทางเปิดการค้า ภูมิปัญญาและต้องการใช้ผลประโยชน์ทางการค้าล่อหอดอกเบื้องเดิมพันให้จักรวรรดินิยมตะวันตกรับรองระบบคอมมิวนิสต์ของตน ณ ที่ประชุมเจนัว ปรากฏว่า การเจรจาต่างๆ ล้มเหลว รัสเซียได้ขุ่นความต่อต้านด้วยการหันไปเจรจาเป็นเอกเทศกับเยอรมนี และได้ทำสนธิสัญญาการค้ากันขึ้นที่เมืองราปอลโล (Rapallo Treaty) เมื่อวันที่ 16 เมษายน ก.ศ. 1922 สนธิสัญญานี้ได้เพียงแต่ให้ผลประโยชน์แก่รัสเซียมากาลเท่านั้น หากแต่ยังเสริมสร้างฐานะรัสเซียให้เป็นที่ห่วนหวาดแก่โลกตะวันตกด้วย โดยความจริงที่ว่า สองมหาอำนาจแต่เดิมที่ได้ร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ ซึ่งจะนำไปสู่การเป็นพันธมิตรในบันปลาย สนธิสัญญานี้จึงมีความสำคัญสั่นสะเทือนการเมืองโลกเป็นอย่างยิ่ง จักรวรรดินิยมตะวันตกเริ่มขับตามองเชิงการทูตของรัสเซียอย่างจริงจัง ยิ่งขึ้นับแต่นั้นมา

ยุโรปให้ความสนใจที่จะติดต่อกับรัสเซียด้วยเหตุผลทางการค้ามากกว่าที่จะเต็มใจติดต่องันถึงขึ้น เปิดสัมพันธ์ทางการทูตกับรัสเซียดังที่รัสเซียได้บรรลุนา เพราะยุโรปแสดงความข้องใจในความจริงใจของรัสเซีย มหาอำนาจส่วนใหญ่มีความคิดข้องใจอยู่ในอุดมการณ์ รัสเซียจะมีความจริงใจมากเพียงใดที่เรียกร้องสันติภาพ และระหว่างว่า รัสเซียมีเจตนาอย่างไร มหาอำนาจให้ขัดแย้งอำนาจผลประโยชน์จึงก่อสังหาริมหากาฬ ด้วยรัสเซียจะเข้ากอบโกยผลประโยชน์นี้ มหาอำนาจทั้งหลายยังไม่ลืมว่า รัสเซียโฆษณาชวนเชื่อเสมอว่า ความขัดแย้งในอำนาจผลประโยชน์นี้ในหมู่จักรวรรดินิยมนาทุนจะก่อเกิดสังหาริมหากาฬ นำทุนและเป็นเบื้องต้นสู่การปฏิวัติโลกให้เป็นคอมมิวนิสต์ในบันปลาย ท่าที่รัสเซียทางการทูตขัดแย้งกันเองในด้านหนึ่งเรียกร้องสันติภาพ อีกด้านหนึ่งกระเทียนกระหือรือที่จะ

รองดูความหมายของโลกนายทุน นโยบายสันติภาพขัดกับนโยบายปฏิวัติโลกโดยสืบเชิง จึงก่อให้เกิดความระแวงแกล้งใจแก่บรรดามหาอำนาจทั้งหลายในเจตนา谋ณ์ที่แท้จริงของรุสเซีย นโยบายสันติภาพที่รุสเซียได้ดำเนินด้วยความจริงใจจึงไร้ผล ดังจะเห็นได้จากวิธีการที่รุสเซียทอดไม่ตรึงแก่เหล่าจักรวรรดินิยมตะวันตก

รุสเซีย-สหัสวรรษ

ด้วยความรู้สึกว่าลูกตะวันตกกรรมหัวก้นลิดرونกำลังอำนวยในภาวะที่รุสเซียเองสุดสัมพัลต่อต้าน รุสเซียมีความขึ้นใจต่อการที่ตะวันตกแสดงความเป็นปฏิปักษ์ต่อตนอย่างยิ่ง การประชุมสันติภาพ ณ พระราชวังแวร์ชายส์ เป็นจุดเริ่มต้นของการกีดกันรุสเซียจากสังคมยุโรป ที่ประชุมนั้นเห็นชอบกับการแบ่งแยกดินแดนจักรวรรดิรุสเซีย รัฐที่เกิดใหม่ในพรหมเดนรุสเซียตะวันตกล้วนมีลักษณะเป็นหอกข้างแคร่ ข้าความอัปยศ เตือนใจเร่งเร้ารุสเซียให้มีความปรารถนาดินแดนกืน แต่ดินแดนเหล่านี้เป็นเอกสารโดยแสดงตนเป็นปฏิปักษ์ต่อรุสเซีย พร้อมที่เอื้ออำนวยให้ร่วมมือกับศัตรุภายนอกในการรุกคืบดินแดนรุสเซีย รัฐเกิดใหม่เหล่านี้ก็เป็นภัยสั่นสะเทือนความมั่นคงของรุสเซีย และปิดล้อมรุสเซียโดยปริยาย โปแลนด์นับเป็นเพื่อนบ้านที่เป็นภัยที่สุด เพราะโปแลนด์ก็มีความผูกพันเป็นมิตรไม่ตรึงกันฝรั่งเศสมาก ดังปรากฏในสังคրามกับรุสเซียในปี ก.ศ. 1920

นอกจากรัฐเกิดใหม่ที่แยกจากรุสเซียแล้ว สันนิบาตชาติก็ยังเป็นองค์กรตัวแทนมหาอำนาจฝ่ายตะวันตกที่ห่วงกันสร้างแนวร่วมเป็นปฏิปักษ์ต่อรุสเซีย รุสเซียลูกกีดกันจากองค์การนั้น รุสเซียต้องเผชิญกับภาพหลอนของหันตภัยตะวันตกที่ด้านหน้ากันเข้ามา และเผชิญกับการที่ตะวันตก “คว่ำบาตร” ไม่รับรองรุสเซีย หันยังไฉ่เกยเข้าแทรกแซงทางทหารในสังคրามกลางเมือง และลิดرونกำลังอ่านจารุสเซียโดยแบ่งแยกดินแดนรุสเซีย ความเป็นปฏิปักษ์ได้รุนแรงด้วยเหตุแห่งความแตกต่างกันทางด้านอุดมการณ์อีก

ด้วยความตระหนักในสภาพอยู่โดยเดี่ยวและหาดวิตกภัยตะวันตกคุกคาม รุสเซียได้พยายามเป็นไม่ตรึงกับมหาอำนาจตะวันตก แต่ในขณะเดียวกัน รุสเซียก็มีได้ลดความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการปฏิวัติยุโรปตะวันตกเสียที่เดียว นโยบายที่มุ่งทึ่งความมั่นคงปลอดภัยด้านหนึ่ง และส่งเสริมการปฏิวัติโลกอีกด้านหนึ่ง เช่นนั้น ยุโรปถือว่าเป็นนโยบายเหยียบเรือสองแกน สะท้อนความไม่จริงใจที่รุสเซียแสดงต่อญี่ปุ่น มหาอำนาจตะวันตกจึงจำกัดขอบเขตความสัมพันธ์ทางการทุกๆ กับรุสเซีย ดังจะเห็นได้ในกรณีของอังกฤษและเยอรมัน

1. จักรวรรดินิยมนายทุนอังกฤษ

ในการเมืองญี่ปุ่น รุสเซียถือว่า อังกฤษเป็นผู้นำโลกนายทุน ลึ้นกระนั้น เพื่อความ

มั่นคงของรัสเซียเอง รัสเซียได้มองข้ามอุดมการณ์ โดยพยายามทابบทามอังกฤษ แต่อังกฤษเป็นฝ่ายแสดงความรังเกียจและระมัดระวังจำกัดขอบเขตของการติดต่อกัน ในชั้นต้น ได้มีการส่งผู้แทนไปประช้ำเพื่อเจรจาแลกเปลี่ยนเชลยศึกและพิจารณาหาลู่ทางค้ายกันตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ก.ศ. 1920 แต่มีอุปสรรคยังไนญ์มิใช่น้อย เพราะอังกฤษไม่อาจจะมองข้ามอุดมการณ์ของรัสเซียได้ รัสเซียเองได้ย้ำความจริงนี้ ด้วยการรณรงค์โฆษณาชวนเชื่อถึงกิจกรรมมิวนิสม์ และต่อต้านอังกฤษทั่วทุกมุมโลก และรัสเซียได้ทำส่วนร่วมในระบะนี้ ตลอดจนส่งเสริมขบวนการคอมมิวนิสต์ในเยอรมนี เหล่านี้ล้วนทำให้รัฐบาลอังกฤษไม่อาจจะเป็นมิตรกับรัสเซียได้เต็มที่เท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม ในวันที่ 16 มีนาคม ก.ศ. 1921 ได้มีการลงนามในข้อตกลงยุติภาวะสงคราม เป็นสนธิสัญญาสันติภาพ และข้อตกลงว่าด้วยการค้า ข้อตกลงเหล่านี้มิได้หมายถึงการเปิดความสัมพันธ์ทางการทูต หากแต่เป็นการเริ่มนับไปสู่การเจรจาว่าด้วยการค้าและการรับรองรัสเซียในอนาคต การที่รัสเซียสามารถทำให้อังกฤษทำข้อตกลงดังกล่าวได้ รัสเซียก็พอใจแล้ว เพราะแสดงว่าอย่างน้อยอังกฤษได้เลือกเจรจากับรัฐบาลพรรคคอมมิวนิสต์รัสเซีย เป็นการยอมรับตามความเป็นจริงโดยนัย (*De facto recognition*) ว่าเป็น รัฐบาลตัวแทนของรัสเซีย อังกฤษได้ตั้งข้อแม้ว่า รัสเซียต้องยุติการโฆษณาชวนเชื่อ ต่อต้านอังกฤษ ซึ่งรัสเซียก็รับปากโดยมิได้ปฏิบัติตามอย่างจริงจัง

การเจรจาการค้ามีอุปสรรคไม่ใช่น้อย เนื่องจากรัสเซียยังคงใช้หนี้ที่กู้ไว้ แต่ไม่ยินยอมชดใช้ค่าเสียหายที่ได้รับและโอนกิจการอุตสาหกรรมพาณิชยกรรมตลอดจนทรัพย์สินของเอกชนของอังกฤษในระหว่างการปฏิวัติในปี 1917 การเจรจาล่าช้าและก่อความไม่สงบใจแก่อังกฤษ รัสเซียได้เพิ่มความไม่พอใจแก่อังกฤษยิ่งขึ้นด้วยการส่งเสริมขบวนการคอมมิวนิสต์ในอังกฤษและในอาณานิคมอังกฤษ คือตะวันออกกลางโดยผ่านองค์การคอมมิวนิสต์สากล ในวันที่ 2 พฤษภาคม ก.ศ. 1923 ลอร์ด เคอร์ชัน (Lord Curzon) นายกรัฐมนตรี อังกฤษได้ยื่นคำขาดให้รัสเซียยุติการรณรงค์ต่อต้านอังกฤษ ถ้าไม่ปฏิบัติตาม อังกฤษจะตัดการค้าขายด้วย รัสเซียจึงเพลารการปฏิบัติการไปชั่วระยะหนึ่ง เพื่อเอาใจอังกฤษให้รับรองรัสเซียในสุดในไม่ร่องปีเดียวกันนั้นเอง ที่ความหวังของรัสเซียได้กล่าวเป็นความจริง เมื่อพระครุฑ์ภัยได้การนำของนายแรมเมช์ แมคโดนัลด์ (Ramsay MacDonald) ได้ปกคล้องอังกฤษ พระครุฑ์ภัยนี้นิยมรัสเซียและมุ่งเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตตั้ง ในวันที่ 2 กุมภาพันธ์ ก.ศ. 1924 นั้น เอง อังกฤษได้ประกาศรับรองรัสเซียอย่างเป็นทางการ ตามติดมาด้วยฝรั่งเศส อิตาลี และญี่ปุ่น นับเป็นชัยชนะทางการทูตสำหรับรัสเซีย

การที่ชาติเหล่านี้นั้นรับรองรัฐบาลรัสเซียก็ด้วยหวังว่าจะทำให้การเจรจาต่อรองเรื่องหนึ่สินจะสะคลิกขึ้นดังที่รัสเซียได้ชี้แนะเป็นนัยไว้ แต่เมื่อรัสเซียได้สมปรารถนาแล้ว รัสเซีย

กับบิดพลัว ได้มีการเจรจากับอังกฤษในเดือนเมษายน ค.ศ. 1924 เพื่อพิจารณาทำสัญญาตกลงหนี้สินแต่กีดกัน เหล่า รุสเซียไม่ยินดีที่จะยอมยกด้วยเงินเดือน แม้แต่สนธิสัญญาที่ไม่ผ่านรัฐสภาอังกฤษที่จะให้สัตยาบัน เพราะได้มีการเผยแพร่จดหมายของนายโซโนเวียฟ (Zinoviev) ประธานขององค์กรคอมมิวนิสต์สากลในเดือนสิงหาคม ซึ่งได้แนะนำคอมมิวนิสต์อังกฤษให้ดำเนินการส่งเสริมการปฏิวัติในไอร์แลนด์ (Ireland) และในอาณานิคมอังกฤษ อีกทั้งให้ตั้งสาขาพรรคหน่วยย่อย ๆ (Party cells) ในกองทัพอังกฤษ จดหมายนั้นก่อเกิดปัญหาร้ายอย่างรุนแรง เป็นเหตุให้รัฐบาลพรรคร่วมก่อตั้งยุตินโยบายป้องคงกับรุสเซีย (Policy of Accommodation) และทำให้พรรคอนุรักษ์นิยมภายใต้การนำของนายสเตนลีย์ บัลด์วิน (Stanley Baldwin) ได้เข้ามาปกครองอังกฤษแทนในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1924 ความสัมพันธ์ได้เริ่มขึ้น เมื่อจากรุสเซียมีได้เลือกรในการส่งเสริมการแทรกแซงกิจกรรมภายในของอังกฤษ ด้วยการกระตุ้นให้กรรมกรเหมืองถ่านหินก่อความเดือดร้อนแก่รัฐบาลอังกฤษใน ค.ศ. 1926 และด้วยการที่รุสเซียช่วยเหลือเสริมพลังความเข้มแข็งแก่ตน ทำให้อังกฤษไม่อาจเป็นอย่างยิ่ง ใน ค.ศ. 1926 นั้นเองที่ธนาคารอे�กชนได้พิจารณาให้เงินกู้แก่รุสเซีย แต่รัฐบาลอังกฤษได้ขัดขวางโดยการดึงหักการค้าของรุสเซียและประกาศตัดความสัมพันธ์กับรุสเซียในวันที่ 26 พฤษภาคม ค.ศ. 1927

2. เยอรมัน-ดินแดนแห่งความฝันอันสูงสุดของบุนการคอมมิวนิสต์สากล

ในทรรศนะของรุสเซีย ไม่ว่าจะเป็นรุสเซียสมัยจักรวรรดิ หรือสมัยเป็นคอมมิวนิสต์ ก็เยอรมันคุกคามสั่นสะเทือนความมั่นคงของรุสเซียเป็นอย่างยิ่ง ชะตากรรมเยอรมันนี้ จึงมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ในแวดวงความสนใจของรุสเซีย

เมื่อรุสเซียได้แปรเปลี่ยนเป็นรัฐคอมมิวนิสต์แล้วนั้น รุสเซียจำต้องสงบศึกตามเงื่อนไขอยุติธรรมของเยอรมันนี้ แม้ภายหลังเยอรมันจะยอมแพ้ในสงครามโลกครั้งที่二 รุสเซียก็ยังมีความผูกพันต่อชะตากรรมของเยอรมันนี้ ตามเงื่อนไขของสนธิสัญญาแวร์ชายส์ เยอรมันนี้ถูกกดดันจาก การเป็นมหาอำนาจให้เป็นชาติตกต่ำ ต้องลดกำลังแสนยานุภาพของตนจนตกอยู่ในฐานะอ่อนแอไม่อาจป้องกันตนเองจากภัยภัยนอกได้ จนก่อเกิดเป็นความรู้สึกระเ碟ระวังภัยรอบด้าน เยอรมันต้องไปฝ่ากับการชำระค่าปฏิกรรมสงคราม ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เยอรมันไม่อาจจะฟื้นฟูเศรษฐกิจของตนให้ดีดังเดิมได้โดยง่ายนัก สนธิสัญญาแวร์ชายส์ ได้ทำให้เยอรมันอับอายุสเคียดแก่นต่อการที่ถูกฝ่ายพันธมิตรผู้ชนะสงครามบีบบังคับลงโทษและไกรที่จะหาหนทางลดหย่อนบทบัญญัติการลงโทษนานัปการนั้น ๆ เสีย โดยเรียกร้องต้องการแก้ไขปรับปรุงสนธิสัญญาแวร์ชายส์ อย่างน้อยที่สุด เยอรมันต้องการแก้ไขเรื่องการลด

กำลังรบเยอรมนี โดยเรียกร้องต้องการสร้างกำลังป้องกันตนเองจากภัยภัยนอก ซึ่งในที่นี้คือ กับฝรั่งเศส

รุสเซียตระหนักถึงความเกี่ยดแคร็นของเยอรมนีเช่นนี้ และรู้ซึ้งดีถึงภาวะของ การที่เยอรมันถูกกีดกันจากสันนิบาตชาติให้ต้องอยู่โดดเดี่ยว ความสัมพันธ์ระหว่างเยอรมัน กับบรรดาพันธมิตรก็ล้วนขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ว่า เยอรมันเป็นลูกหนี้ชดใช้หนี้กรรมแก่ฝ่าย พันธมิตร เยอรมันถูกปะจานเป็นอาชญากรสงคราม เยอรมันต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขกดิกา สัญญาอันเปรียบเสมือนคำบังคับของฝ่ายชนะ แล้วรุสเซียจะได้รับผลประโยชน์อันไดจากการ ผูกมิตรกับเยอรมันผู้พ่ายแพ้สงคราม?

รุสเซียเป็นชาติหนึ่งที่เพชญกับภาวะที่ดีกว่าเยอรมันไม่มากนัก สนธิสัญญาต่าง ๆ ที่กระทำกันที่ปารีสล้วนส่งเสริมให้ดินแดนต่างเข็มชาติ ภาษาและวัฒนธรรมตั้งตนเป็นอิสระ แยกจากรุสเซีย จักรวรดิรุสเซียถูกยกตัวลง รัฐที่เกิดใหม่ล้วนมีความหวาดระแวงเป็นปฏิปักษ์ ต่อรุสเซียเสมอหนึ่งหกข้างแคร่เอื้ออำนวยเป็นทางผ่านแก่อิริราชศัตรูให้กุกความเสถียรภาพ ความมั่นคงของรุสเซียได้โดยง่าย รุสเซียจึงมีความหวาดระแวงกับรอบด้านจากเพื่อนบ้าน และจากมหาอำนาจตะวันตก สันนิบาตชาติในทรรศนะรุสเซีย คือองค์การสัญลักษณ์แห่ง การรวมตัวของฝ่ายมหาอำนาจจักรวรดินิยมตะวันตกที่เป็นปฏิปักษ์ต่อรุสเซีย รุสเซียถูก กีดกันจากองค์การนี้ซึ่งเป็นตัวแทนของสังคมโลก รุสเซียตกลอยู่ในภาวะอยู่โดดเดี่ยวและ หวาดระแวงที่จะต้องถูกแวดล้อมกรอบโดยฝ่ายจักรวรดินิยมตะวันตก ความเป็นปฏิปักษ์ ทางอุดมการณ์ได้แปรเปลี่ยนเป็นความเป็นปฏิปักษ์ตอกันทางการเมือง แม้รุสเซียจะพยายาม แสดงตนไว้วางใจตะวันตกได้เต็มที่ ทั้งรุสเซียและเยอรมันตกลหันเดียวกัน คือถูกฝ่ายพันธ มิตรลิตรอนอำนาจโดยมาตราการต่าง ๆ ถูกกีดกันจากสังคมโลก จักรวรดิของทั้งสองฝ่ายถูก ตัวลง ต่างฝ่ายต่างระวังภัยจากฝ่ายพันธมิตร ต่างกับประธานาธิบดีเรียกร้องดินแดนคืน ต้องการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสร้างกำลังแสนยาพชั่นมาใหม่ เพื่อสร้างตนขึ้นเป็นมหาอำนาจ ทัดเทียมฝ่ายพันธมิตรให้จัดได้ โดยการณ์ตั้งก้าวต่อซึ่งเป็นภาระจำยอม ทำให้เยอรมันและ รุสเซียต้องหันหน้าเข้าหากันทั้ง ๆ ที่ต่างฝ่ายต่างมีอุดมการณ์ต่างกัน ทั้ง ๆ ที่รัฐบาลเยอรมัน ชี้ชานดีว่า รุสเซียนเจตนามาด้วยสันนับสนุนบวนการคอมมิวนิสต์ให้เติบใหญ่ถูกอีก ก่อการร้ายหลายครั้งในเยอรมัน

อันที่จริงแล้ว เยอรมันดินแดนแห่งความฝันอันสูงสุดของการปฏิวัติโรมเป็นแห่งนี้ เป็นหัวใจของการทุตุรุสเซีย เเลนินชี้ชันความเจริญก้าวหน้าของเยอรมัน และประธานาธิบดี พัฒนาชาติรุสเซียตามแบบอย่างเยอรมัน ในแบ่งการเมือง เยอรมัน คือมหาอำนาจในอดีตที่ เป็นแกนกลางการทุตุรุสเซียสมัยจักรวรดิ ในยุคปฏิวัติ รุสเซียยังถือว่า เยอรมันยังเป็นภัย

อันตรายต่อรัสเซีย แม้เยอรมนีแพ้สงครามโลก ถ้าเยอรมันนีร่วมมือกับมหาอำนาจตะวันตกย่อมเป็นภัยให้ญี่ห์หลวงต่อรัสเซีย มาตรการหนึ่งเพื่อป้องกันเยอรมันนีร่วมมือกับตะวันตก ก็คือ การส่งเสริมพรรคอมมิวนิสต์เยอรมัน ให้ทำการปฏิวัติเยอรมันให้เป็นรัฐคอมมิวนิสต์เดิมบ่า เคียงไปหลังรัสเซียในการต่อต้านภัยจักรวรดินิยมนายทุน เลนินจึงมุ่งส่งเสริมความสัมพันธ์ กับเยอรมันนีสองระดับ ระดับแรกเป็นความสัมพันธ์กับรัฐบาลเยอรมันฝ่ายขวา ระดับที่สอง เป็นความสัมพันธ์กับขบวนการคอมมิวนิสต์เยอรมัน

รัสเซียเองแม้จะประณีตที่จะผลักฟื้นขบวนการคอมมิวนิสต์ใหม่เพื่อปฏิวัติเยอรมันนี รัสเซียก็จำต้องผ่อนคลายความช่วยเหลือแก่ฝ่ายคอมมิวนิสต์มิให้เป็นการเปิดเผยจนออกนอกหน้า เพราะรัสเซียต้องการซื้อเสียงทางทามไม่ตรีกับตัวรัฐบาลเยอรมันที่ต่างอุดมการณ์ เพื่อผลประโยชน์ของรัสเซียในการพั่งพาเยอรมันให้ช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจและกำลังรบของรัสเซีย เพราะเยอรมันนีอุดมด้วยแร่ชาตุทรัพยากรธรรมชาติ เป็นแหล่งการลงทุนใหญ่และแหล่งที่มา ของความเชี่ยวชาญทางวิชาการสาขาว่าต่าง ๆ รัสเซียจึงจำต้องดำเนินนโยบายเหยียบเรือสองแคน เป็นมิตรกับตัวรัฐบาลและช่วยขบวนการคอมมิวนิสต์ด้วย

หลังจากที่ขบวนการคอมมิวนิสต์ในเยอรมันนีประสบความล้มเหลว ความสัมพันธ์ ระหว่างรัสเซียกับเยอรมันนีก้าวขึ้นสู่ระดับรัฐบาลมากขึ้น ความผูกมัดต่อกันโดยเนื้อแท้ขึ้นอยู่ กับความสัมพันธ์ระหว่างเยอรมันนีกับอังกฤษและกับฝรั่งเศส⁶ ถ้าอังกฤษและฝรั่งเศสผ่อนปรน ยอมเจรจาลดหย่อนกติกาสนธิสัญญาแวร์ชาเยส์และยอมมีที่ท่ารับรองเยอรมันเข้าสู่สังคมโลก โอกาสที่รัสเซียจะผูกมิตรกับเยอรมันน้ออย่างแน่นแฟ้นย่อมลดน้อยลงโดยอัตโนมัติ เมื่อใดที่ เยอรมันกับแคนไนใจกับท่าทีไม่ยินยอมของฝ่ายพันธมิตร และหวัดระแวงภัยขึ้นมา เยอรมัน ก็จะเป็นอยู่ดีที่จะต้องหันมาพึ่งพารัสเซีย

ในระยะเริ่มแรก เยอรมันนีมีความสัมพันธ์กับรัสเซียอย่างมีขอบเขตจำกัดและด้วย ความระมัดระวังนิ่งให้ฝ่ายพันธมิตรคลางแคลงใจ เพราะเยอรมันนีหวังที่จะทางตามพันธมิตร ให้มีการเจรจาลดหย่อนผ่อนปรนกติกาสนธิสัญญาแวร์ชาเยส์ เยอรมันนีจึงเจรจากับรัสเซียเพียง เนพะประเด็นการอพยพทหารผ่านศึกระหว่างประเทศ โดยทำข้อตกลงกันขึ้นในเดือนเมษายน ค.ศ. 1920 ครั้นพันธมิตรมีท่าก้าวไว้ไม่ผ่อนปรนให้เยอรมันนีในการชำระค่าปฏิกรณ์ส่วนรวม และมุ่งลิดรอนกำลังรบ เยอรมันกับแคนไนใจ แล้วเริ่มพิจารณาแสวงหาอำนาจในการต่อรอง เจรจา กับฝ่ายพันธมิตร

ส่วนรวมไปแลนด์ที่ตามมาด้วยการที่รัสเซียกองทัพประชิดกรุงวอร์ซอว์ใน ค.ศ. 1920 ทำให้เยอรมันนีเริ่มพิจารณาอำนาจทางทหารของรัสเซีย และคิดที่จะทางตามทางในตรี

⁶P. Kennan, *Soviet Foreign Policy, 1917-1941* (N. Y. : Van Nostrand, 1960), p. 39.

กับรุสเซียเพื่อเป็นอำนาจต่อรองในการเจรจา กับฝ่ายพันธมิตร เป็นการถ่วงดุลอำนาจฝ่ายพันธมิตร และเป็นการพยายามทำลายสภาพการอยู่โดยเดี่ยว ฝ่ายรุสเซียเองต้องการผูกมิตรกับเยอรมนีเพื่อทำลายแนวปีดล้อมของฝ่ายจักรวรรดินิยมตะวันตกและการอยู่โดยเดี่ยว เพื่อเป็นการต่อรองเจրจาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจการค้ากับฝ่ายพันธมิตร รุสเซียต้องการสร้างตนเป็นมหาอำนาจโดยพึ่งพาเยอรมันซึ่งเป็นแหล่งที่มาของการลงทุน เป็นตลาดการค้าใหญ่ และมีความมั่งคั่งทางด้านทรัพยากรธรรมชาติและความเชี่ยวชาญทางสาขาวิชาการต่าง ๆ ในท้องถิ่น ไม่ใช่แค่การค้าทางการค้า แต่เป็นการขยายอิทธิพลทางการเมืองและเศรษฐกิจ การต่อรอง เยอรมันสามารถช่วยรุสเซียในการพัฒนาอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม ตลอดจนการพัฒนากำลังแสนยานุภาพได้ สองครั้งไปแล้ว ได้สั่นสะเทือนเสียงกระเสียงนั้น ความมั่นคงของรุสเซีย และเร่งรัดให้รุสเซียเห็นความจำเป็นในการสร้างกำลังแสนยานุภาพมากขึ้น

ในท้องถิ่นของเยอรมันนี้เอง รุสเซียเป็นศัตรูที่สำคัญที่สุด สำหรับเยอรมัน ที่ต้องการค้า และเป็นแหล่งที่เยอรมันสามารถเมิดตัวสักวันวันนึงได้ โดยการสร้างโรงงานผลิตอาวุธ (ในนามของรุสเซีย) ฝึกอบรมทางทหารบนผืนแผ่นดินรุสเซีย ที่สำคัญคือ การพัฒนา กำลังแสนยานุภาพทางอากาศและมุ่งผลิตรถถัง

ทั้งเยอรมันและรุสเซียต่างมีความปรารถนาที่จะกองโกลยพลประโยชน์จากอีกฝ่ายให้เต็มที่ ในฤดูหนาวแห่งปี ก.ศ. 1920 รุสเซียจึงเป็นฝ่ายเริ่มการเจรจาสนองความร่วมมือทางทหาร นายพลเอ็นร์ ฟอน ซีคท์ (Hans von Seeckt) ได้ส่งผู้แทนไปเจรจา กับรุสเซียในต้นเดือน มกราคม ปี ก.ศ. 1921 ตามมาด้วยคณะผู้แทนทำการตกลงร่วมมือทางทหาร โดยถือเป็นความสัมสุดยอดที่รับรู้ในระดับสถาบันทหาร แม้แต่รัฐบาลเยอรมันเองก็มีได้รู้ระแคระภายในประเทศ แต่ตกลงกล่าวแต่อย่างใด ข้อตกลงทางทหารนี้ถือได้ว่า เป็นข้อตกลงของสถาบันทหารทั้งสองฝ่าย เป็นที่รับรู้ว่า ข้อตกลงนั้นมีใช้ข้อตกลงเป็นพันธมิตร

ในระดับรัฐบาล สัมพันธภาพระหว่างรุสเซียกับเยอรมันนี้ขึ้นอยู่กับสัมพันธภาพระหว่างเยอรมันกับฝ่ายพันธมิตร เยอรมันได้เพียรเจรจาขอร้องให้มีการแก้ไขสนธิสัญญา แวร์ชาเยส์ โดยใช้สัมพันธภาพระหว่างเยอรมันกับรุสเซียเป็นอำนาจต่อรองการเจรจา เพื่อให้บังเกิดประสิทธิภาพพอที่จะให้ฝ่ายพันธมิตรอ่อนช้อ เยอรมันได้เปิดการเจรจาระดับรัฐบาล กับรุสเซียด้วย โดยลงนามในข้อตกลงในเดือนพฤษภาคม ก.ศ. 1921 เป็นการประท้วงบัญชี ทางว่าการด้วยค่าปฏิกรณ์สัมภาระ ซึ่งฝ่ายพันธมิตรได้คิดบัญชีติดลูกคิดยืนเสนอแก่เยอรมันนี้ รัฐบาลเยอรมันนี้เองมีความปรารถนาที่จะออมซ่อนผ่อนปรนต่อฝ่ายพันธมิตรอยู่แล้ว แต่เมื่อต้องซื้อค่าปฏิกรณ์สัมภาระ ทางรัฐบาลเยอรมันนี้ได้ก่อเกิดความรู้สึกว่าได้ลักด้วยการคิดเห็นผิดตัวกัน ให้เยอรมันหันไปสู่รุสเซียมากยิ่งขึ้นตามลำดับ

รุสเซียเองก็มีเหตุจำเป็นต้องพั่งพาเยอรมนีใช่น้อยเช่นกัน นับแต่ปี ก.ศ. 1920 เป็นต้นมา ฝ่ายพันธมิตรได้เพียรเร่งรัดขอความร่วมมือจากรุสเซียในการฟื้นฟูระบบเศรษฐกิจ ยุโรป ได้มีการเรียกร้องเปิดการประชุมนานาชาติขึ้น ทำให้รุสเซียหัวด้วิตกว่าการประชุมนั้น จะเป็นขั้นแรกของการรวมตัวเป็นปฏิบัติการ ต่อรุสเซีย รุสเซียจึงยื่นกรานว่าจะเจรจา กับฝ่ายพันธมิตรที่ละประเทศ มิใช่เจรจา กับฝ่ายพันธมิตรทั้งกลุ่ม วิธีเจรจาตัวต่อตัวจะเปิดโอกาส ให้รุสเซียสามารถเจรจาต่อรอง เอาเปรียบได้ง่าย ทั้งการเจรจาตัวต่อตัวย่อม ก่อให้เกิดความ ระแวง แคลงใจ กัน มองในมุมมองในมุมมองในมุมมองของฝ่ายพันธมิตร ซึ่งเป็นมาตรการเบื้องต้นในการตัดกำลังของฝ่าย พันธมิตร ได้เป็นอย่างดี ในขณะที่รุสเซียแสดงทีท่าพร้อมเจรจา กับฝ่ายพันธมิตร รุสเซียก็ เปิด โอกาสให้เยอรมนีเจรจา กับตนด้วย เพื่อเป็นการถ่วงดุลอำนาจการเจรจาต่อรอง รุสเซียยังเจรจา ทางทาม ต้องการทำสนธิสัญญาสันติภาพ กับเยอรมนี โดยเตือนเยอรมนีให้ระลึกถึงมาตรการที่ 16 ของสนธิสัญญาแวร์ชาบส์ ซึ่งได้ระบุว่า ฝ่ายพันธมิตรและรุสเซียมีสิทธิ์รับค่าปฏิกรรม สงเคราะห์ จากเยอรมนี มาตรการดังกล่าว นี้ เตือนเยอรมนีว่า รุสเซียย่อมมีสิทธิ์เรียกร้องค่าปฏิกรรม สงเคราะห์ และอาจจะรวมตัว กับฝ่ายพันธมิตร ความเห็นอกว่า นี้ ปรากฏเด่นชัด ในวาระที่ นายชีเชอร์น รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ ได้แจ้งให้ทราบเรื่อง ลินก่อนเดินทางไปร่วม การประชุมนานาชาติที่ กรุงเยนัว นายชีเชอร์น ได้เจรจา ระหว่าง ล้อม ขวัญจันเยอรมนี ตัดสินใจลงนาม ในข้อตกลงว่า รุสเซียจะยินดี สำหรับสิทธิ์เรียกร้องค่าปฏิกรรม สงเคราะห์ ทั้งนี้ เยอรมนียังส่วนท่าที่ไม่ผูกมัด กับ รุสเซียอย่าง เปิดเผย เพราะต้องการติดตาม ผลของการประชุมที่เยนัว ซึ่งกำหนดให้มีขึ้นระหว่าง เดือนเมษายน ถึงเดือน พฤษภาคม ก.ศ. 1922

ณ ที่ประชุม รุสเซียได้เรียกร้องให้ยุโรปดำเนินการค้าต่อ กันโดยเสรี และ ส่งเสริม การลงทุน ครั้น เมื่อ การประชุม ล้มเหลว ไม่อาจ แสวงหา มาตรการฟื้นฟูเศรษฐกิจ ได้ เยอรมนี ยังคงรับ ภาระ ชดเชย ค่าปฏิกรรม สงเคราะห์ หนักหน่วง เช่นเดิม รุสเซียได้เพิ่ม ความ หัวด้วิต ก แก่ เยอรมนี ถึง ความ เป็นไปได้ ที่รุสเซีย อาจ ร่วมมือ กับ ฝ่าย พันธมิตร เพื่อ เรียกร้อง ค่าปฏิกรรม สงเคราะห์ นายวาร์เรอร์ ราเทนาว (Walter Rathenau) หมด หนทาง อัน จึง ทำ ต้อง ใช้ หนทาง ที่ เยอรมนี เอง ไม่ ปราศ ภาระ นำ ให้ คือ การ ผูกมัด ตน เอง กับ รุสเซีย ด้วย สนธิสัญญา ใน วัน ที่ 16 เมษายน ก.ศ. 1922 นายวาร์เรอร์ ได้ ลงนาม ร่วม กับ นายชีเชอร์น ผู้แทน รุสเซีย ใน สนธิสัญญา ณ เมือง ราพาโล (Rapallo) นับ เป็น ชัยชนะ ครั้ง สำคัญ ยิ่ง สำหรับ รุสเซีย ที่ สามารถ ดึง เยอรมนี ออกจาก ฝ่าย พันธมิตร เยอรมนี เอง ลงนาม ด้วย ความ หวัง ว่า สนธิสัญญานี้ จะ เตือน ฝ่าย พันธมิตร ให้ ตระหนั ก ว่า การ ผ่อนปรน ต่อ เยอรมนี

อย่างไร ก็ตาม สนธิสัญญา ราพาโล มี ได้ ถูก นับ เนื่อง ว่า เป็น สนธิสัญญา พันธมิตร การ ลงนาม และ กติกา สัญญา เป็น การ เปิดเผย สนธิสัญญานี้ เปิด ความ สัมพันธ์ ทาง การ ทุต ของ

ทั่งสองฝ่ายต่อ กัน ข้ามกิจการยกเลิกข้อแอบอ้างของฝ่ายรัสเซียในการเรียกค่าปฏิกรรมสังคมนิยม เจ้าเยอรมันนี และการอ่านวายสิทธิ์ทางการค้าต่อ กัน แม้สันธิสัญญาจะมีได้มีลักษณะเป็นพันธมิตร ยุโรปก็หวัดวิตกอย่างเด่นชัดและเริ่มนองเห็นอนาคตเบื้องหน้าลางๆ ว่า สังคมที่พ่ายแพ้สังคมและปรับเปลี่ยนตัวกรรมด้วยน้ำมือของสันธิสัญญาสันติภาพต่างๆ แห่งแวร์ซายส์ อาจร่วมมือกันเป็นพันธมิตรคุกคามเสถียรภาพความมั่นคงและสันติภาพโดยไปได้

ในกระดานของรัสเซีย สันธิสัญญาราฟาโลเปิดศักราชใหม่ทางการทูตให้แก่รัสเซีย ว่า อิ讶นน้อยที่สุดการที่เยอรมันนีรับรองรัฐบาลรัสเซียย่อนเป็นการบูรพาไปสู่เบื้องหน้าเมื่อฝ่ายพันธมิตรหึ่งมวลอาจจะต้องปฏิบัติหน่องเดียวกัน เป็นการทำลายล้มและเป็นการทำลายพลังฝ่ายจักรวรรดินิยมตะวันตกที่ค่อนข้างจะได้ผลเป็นที่น่าพอใจสำหรับรัสเซีย

ข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางทหาร เป็นกติกาหนึ่งในสันธิสัญญาราฟาโลที่ได้สร้างความจงใจให้กับน้อยแก่การประวัติศาสตร์ว่า ใครเป็นฝ่ายได้รับผลประโยชน์อย่างแท้จริง การร่วมมือกันทางทหารอยู่ในลักษณะไม่มั่นคงนัก แม้แต่การทำสันธิสัญญาราฟาโลก็เป็นการประกาศรวมตัวทางการเมืองอย่างผิวเผินสำหรับเยอรมันนี เยอรมันยังหวังที่จะรวมตัวกับฝ่ายพันธมิตรมากกว่าฝ่ายรัสเซีย การลงนามในสันธิสัญญาราฟาโล จึงส่อลักษณะว่า เยอรมันนีเหยียบเรือสองแคว พันธมิตรหันระแวงและทวีความคิดเห็นจำเป็นที่จะใช้กำลังทหารบีบบังคับให้เยอรมันทำตามกติกาสันธิสัญญาแวร์ซายส์ ฝ่ายรัสเซียเองก็ไม่แน่ใจในท่าทีเยอรมันนี⁷

ความไม่แน่นอนในท่าทีเยอรมันนีได้เร่งรัดให้ฝรั่งเศสจำต้องหาเหตุยึดกรองแกร์วันรูห์ (Ruhr) ซึ่งเป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่สำคัญของเยอรมัน โดยกล่าวหารว่ายังมีเยอรมันล่าช้าในการชดใช้ค่าปฏิกรรมสังคม วิกฤติการณ์รูห์ (Ruhr Incident) ที่เกิดขึ้นในวันที่ 11 มกราคม ค.ศ. 1923 บีบบังคับให้เยอรมันจำต้องสลดด้วยรัสเซีย แม้รัสเซียเองจะปราดนาเป็นมิตรพร้อมที่จะสลดขวนการคอมมิวนิสต์ (ซึ่งสถาลินไม่เคยไว้ใจ เพราะเกรงว่าจะส่งเสริมฝ่ายตรงข้ามในรัสเซียให้ล้มล้างอำนาจสถาลิน) เพื่อแลกมิตรภาพกับรัฐบาลเยอรมันนี⁸

เยอรมันเข้าเป็นที่จะต้องดูท่าทีฝรั่งเศส หลังสังคมโลกครั้งที่ 1 ฝรั่งเศสเต็มไปด้วยความหวัดวิตกภัยเยอรมันนีซึ่งอาจจะผลักฟื้นคืนชีพได้อีก แม้สันนิบาตชาติจะประณามการทำสันธิสัญญาลับ (ที่เคยกระทำการกันก่อนสังคมโลก) ฝรั่งเศสก็ไม่อาจจะมองข้ามคุณ-ประโยชน์ของการสร้างพันธมิตรโดยระบบทำสันธิสัญญา (Treaty System) อีกครั้งหนึ่ง การที่

⁷ R. Albrecht Carrié, *A Diplomatic History of Europe Since the Congress of Vienna* (N. Y. : Harper & Row, Publishers, 1958), p. 394.

⁸ Kennan, op. cit., p. 48.

ฝรั่งเศสและห้าพันธมิตรเป็นการแสดงให้เห็นว่า ฝรั่งเศสเองมีได้มีศรัทธาว่าสันนิบาตชาติจะสามารถค้ำประกันเสถียรภาพความมั่นคงและสันติภาพแก่ยุโรปได้ นับแต่ ค.ศ. 1920 ฝรั่งเศสได้ดำเนินการทุตเพื่อแสวงหาพันธมิตรกันบรรดารัฐต่าง ๆ ที่เป็นเพื่อนบ้านโดยรอบของรัสเซียและเยอรมันนีดังนี้.–

1. ทำสนธิสัญญากับเบลเยียม ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1920

2. ทำสนธิสัญญา กับโปแลนด์ ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1921 ต่อต้านภัยเยอรมัน และรัสเซีย ตลอดจนค้ำประกันสถานะเดิมทางพรอมแคนของโปแลนด์กับเยอรมันฝ่ายหนึ่ง กับรัสเซียอีกฝ่ายหนึ่ง

3. ทำสนธิสัญญา กับเชโกสโลวาเกีย ยูโกสลาเวีย และกับรูเมเนีย ในระหว่าง ค.ศ. 1922–1924 ค้ำประกันเอกสารของสามชาติจากจักรวรรดิออสเตรีย–ฮังการีเดิม

แม้สนธิสัญญาเหล่านี้เป็นสนธิสัญญាទันชมิตร ก็มีลักษณะเป็นสนธิสัญญาป้องกันตนเอง (Defensive Treaties) รักษาสถานะเดิมของพรอมแคน⁹ และค้ำประกันสนธิสัญญาสันติภาพที่ได้กระทำกันใน ค.ศ. 1919 ณ พระราชวังแวร์ชายส์ การที่ฝรั่งเศสได้สร้างมิตรไม้มิตร กับรัฐเล็ก ๆ ทั้งหลาย (Little Entente) ทำให้รัสเซียและเยอรมันหวาดวิตกเป็นอย่างยิ่ง แม้ว่า โดยลักษณะภูมิศาสตร์แล้ว ฝรั่งเศสจะไม่อาจช่วยรัฐเหล่านี้ได้โดยง่าย พันธมิตรเหล่านี้ ก็แสดงให้เห็นเจตนาเรมณ์ฝรั่งเศสที่จะสร้างแนวปิดล้อมเยอรมันและรัสเซีย มุ่งนีบบังกับเยอรมันให้ปฏิบัติตามสนธิสัญญาแวร์ชายส์เต็มที่

วิกฤติการณ์นี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงความอ่อนแอกของเยอรมัน เสมือนลูกไก่ก่ออยู่ในกำมือฝรั่งเศสผู้ทรงพลังบนภาคพื้นทวีปยุโรป แม้ฝรั่งเศสจะขอมตอยด้วยอังกฤษและอิตาลี ดำเนินนโยบายเป็นกลางไม่ยอมร่วมมือ และโปแลนด์จำต้องสูบบทท่าที่ด้วยรัสเซียข่มขู่ใช้กำลังขัดขวาง ฝรั่งเศสก็ได้สั่งสอนเยอรมันให้สำนึกถึงคุณประโยชน์ของการปฏิบัติตามกติกาสนธิสัญญาแวร์ชายส์ นับแต่ฤดูร้อน ค.ศ. 1923 รัฐบาลใหม่นำโดยนายกุสตาฟ เสรต์มานน์ (Gustav Stresemann) ได้ดำเนินนโยบายปฏิบัติตามสนธิสัญญาแวร์ชายส์ โดยหวังว่าพันธมิตรจะมีความเมตตาปรานี ผ่อนปรนแก่เยอรมันในภายภาคหน้า พันธมิตรองานนำโดยสหรัฐอเมริกาก็ได้ทราบก่าว่าการผ่อนปรนต่อเยอรมัน โดยช่วยพัฒนาเศรษฐกิจเยอรมันตามแผนดอร์ส (Dawes Plan)

ท่าทีใหม่องของเยอรมันในการป้องดองกับพันธมิตร ทำให้รัสเซียไม่พอใจ รัสเซียถือว่าเป็นการหมายหยันไม่ไว้หน้ารัสเซีย (Rebuff) อย่างยิ่ง และได้สำแดงความไม่พอใจด้วยการ

⁹ ส่วนใหญ่ประเทศเหล่านี้รวมทั้งฝรั่งเศส ล้วนได้รับดินแดนเพิ่มเติมจากการที่จักรวรรดิเยอรมัน รัสเซีย และอสเตรีย–ฮังการีสลายตัว โดยผลของสนธิสัญญาที่พระราชวังแวร์ชายส์

ขั้นตอนให้ขบวนการคอมมิวนิสต์ในเยอรมันก่อการร้ายลุกฮือขึ้น และยุงนัดหยุดงานทั่วไป (General Strike) และใช้กำลังเข้ายึดอำนาจ แต่ไม่สำเร็จผลนัก รัสเซียประกาศรัฐบาลเยอรมันไว้ว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นอาชานิค อังกฤษ และแสดงทำท่าไว้ว่าจะดำเนินการทางทหารไม่ตรึงเศษ ซึ่งเป็นศัตรูกุญแจของเยอรมันนี เยอรมันได้ตอบโต้โดยหันมาทางรัสเซีย ได้มีการเจรจาการค้าต่อ ก.ศ. 1924 ถึง 1925 เป็นการสะท้อนให้เห็นว่า เยอรมันมีได้ผลกระทบจากรัสเซีย เสียที่เดียว รัสเซียยังมีคุณประโยชน์ต่อเยอรมันในการเจรจา กันพันธมิตร ทั้งสองฝ่ายจึงลงนาม ในข้อตกลงทางการค้าในวันที่ 12 ตุลาคม ก.ศ. 1925 ก่อนหน้าการประชุมพันธมิตรครั้งใหญ่ ที่เมืองโลคาโร่โน (Locarno) ข้อตกลงดังกล่าวขึ้นให้พันธมิตรตระหนักว่า เยอรมันและรัสเซีย ยังคงมีนโยบายเป็นมิตรไมตรีกัน สรปิตราโพโล (Rapallo spirit) ยังปรากฏเด่นชัด สนธิสัญญาราพาโลแห่งปี 1922 ยังมีความหมายสำคัญสำหรับเยอรมัน

แม้เยอรมันจะบรรลุไม่ครองใจรัสเซีย รัสเซียก็มิอาจวางใจได้ ณ ที่ประชุมโลคาโร่โน ซึ่งได้เริ่มมีกันในเดือนตุลาคม ก.ศ. 1925 เยอรมันได้ลงนามร่วมกับอังกฤษ ฝรั่งเศส เบลเยียม และอิตาลี ในสนธิสัญญาร่วมค้ำประกัน (A Treaty of Mutual Guarantee) เอกราชและสถานะเดิม ทางพรอมแคนของเยอรมันนี สนธิสัญญานี้ค้ำประกันดินแดนพรอมแคนทางตะวันตกที่เยอรมันนี เสียแก่เบลเยียมและฝรั่งเศส เยอรมันยอมรับในหลักการว่าจักดำเนินการโดยสันติวิธีว่าด้วย ดินแดนที่เสียไปแก่โซเวียตและโปแลนด์ การที่เยอรมันนียอมรับการสูญเสียดินแดน ทางตะวันตกของตนแก่เบลเยียมและฝรั่งเศส และจะเจรจาต่อรองว่าด้วยดินแดนทางตะวันออกที่เสียไปแก่โปแลนด์และโซเวียต ให้ทำให้พันธมิตรมีความพึงพอใจจนยกเลิก การยึดครองแคว้นไรเนน (Rhineland) ยกเลิกการปลดและลดกำลังรบเยอรมัน และส่งเสริมให้เยอรมันเป็นสมาชิกของสันนิบาตชาติในต้นปี ก.ศ. 1926 เหล่านี้ล้วนเป็นการแสดงว่าพันธมิตรประสบความสำเร็จในการดึงเยอรมันกลับคืนสู่สังคมยุโรป

สนธิสัญญาโลคาโร่โนได้สะท้อนให้เห็นถึงความล้มเหลวทางการทูตของรัสเซียอย่างเด่นชัด สนธิสัญญาโลคาโร่โนได้สร้างแนวพันธมิตรร่วมอุดมการณ์ปิดล้อมรัสเซียโดยอาศัยเยอรมันเป็นเครื่องถ่วงดึงดูดอำนาจระหว่างฝ่ายจักรวรรดินิยมตะวันตกกับฝ่ายคอมมิวนิสต์รัสเซีย เยอรมันได้รับการยกย่องมีฐานะเสมอภาคกับมหาอำนาจตะวันตก เยอรมันได้รับการผ่อนปรนในการชดใช้ค่าปฏิกรรมสังคมเพื่อเป็นกา แลกเปลี่ยนกับการที่เยอรมันจะไม่เรียกร้องแก้ไขสนธิสัญญาวร ragazzi ส รัสเซียจึงมีเหตุผลสมควรที่จะค้นแค้นใจที่ถูกปิดล้อมและเต็มไปด้วยความหวาดระแวง การที่จะดำเนินการทางไม่ตรึงกับจักรวรรดินิยมตะวันตกเพื่อแลกกับความมั่นคงของตนเองก็ได้ผลเท่าได้นัก เพราะรัสเซียได้เดินการทูตสองระดับ คือเป็นมิตรกับรัฐบาลและส่งเสริมขบวนการคอมมิวนิสต์พื้นเมืองเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลนั้น ทำให้บุโรปไม่ไว้ใจรัสเซีย

รุสเซียได้มีปฏิริยาตอบโต้หั่นทางตรงและทางอ้อม เป็นการประท้วงสนธิสัญญาโลการ์โน ในชั้นต้น รุสเซียได้ข่มขู่เยอรมันและเปิดการเจรจาเป็นความลับกับเยอรมันในระหว่าง ค.ศ. 1925–1926 โดยเสนอหลักการต่อไปนี้.–

1. เป็นพันธมิตรร่วมกัน และเป็นปฏิบัติที่อุปแนนด์

2.. ข้อตกลงลับว่าด้วยการทำสนธิสัญญาไม่เป็นพันธมิตรกับชาติอื่นใดเป็นชาติที่สาม

3. เสนอทำสนธิสัญญาวางตนเป็นกลาง

ในขณะเดียวกัน รุสเซียก็ได้ข่มขู่ถูกความเยอรมันว่า รุสเซียอาจท่านตามเป็นไม่ต้องกับอุปแนนด์และฝรั่งเศส อันที่จริงรุสเซียมีความไม่สบายใจด้วยวิตกในมาตราที่ 6 ของกฎบัตรแห่งสันนิบาตชาติซึ่งได้ระบุว่า ในกรณีที่ชาติสมาชิกได้ถูกรุกราน ชาติสมาชิกอื่นมีสิทธิ์ให้ความช่วยเหลือได้ และได้รับอนุญาตให้เดินทัพผ่านดินแดนได้ รุสเซียมีความหวาดวิตกมากว่า ในกรณีได้กิตามที่รุสเซียบาดหมางกับเพื่อนบ้านที่เป็นสมาชิกสันนิบาตชาติ พันธมิตรเพื่อนบ้านคือฝรั่งเศส (ตามข้อตกลงพันธมิตรชาติเล็กชาติน้อย-Little Entente) อาจเดินทัพผ่านเยอรมัน (สมาชิกสันนิบาตชาติในอนาคต) เข้าช่วยเพื่อนบ้านต่อต้านรุสเซียได้โดยสะดวกอย่างไรก็ตาม เยอรมันเองได้ย้ำเสมอว่า โอกาสที่จะอนุญาตให้ชาติได้เดินทัพผ่านมิใช่เป็นไปโดยง่ายเช่นนั้น มาตราที่ 6 ได้ระบุแน่นอนaty ตัวว่า การเดินทัพผ่านดินแดนคงถึงลักษณะที่ตั้งทางกฎหมายศาสตร์ และต้องคำนึงถึงสถานการณ์โดยเฉพาะว่าการมีเหตุจำเป็นต้องใช้อาวุธยุทธิ์ประกอบกรณีประเภทใดบ้างหรือไม่ด้วย

ในขณะที่รุสเซียหวั่นวิตกเช่นนั้น เยอรมันเองมิได้นิ่งนอนใจ อีกทั้งคำนึงถึงการที่อุปแนนด์และฝรั่งเศสหน่วยกันให้เยอรมันเข้าเป็นสมาชิกของสันนิบาตชาติ ทำให้เยอรมันมีผู้นำที่จะรักษาทางไมตรีกับรุสเซียเพื่อเป็นอำนาจต่อรองกับฝ่ายพันธมิตร โดยการยินยอมลงนามในสนธิสัญญาณ กรุงเบอร์ลิน (Berlin Treaty) เมื่อวันที่ 24 เมษายน ค.ศ. 1926 เป็นสนธิสัญญาว่าด้วยการเป็นกลาง ถ่วงยืดเยื้อมิให้เยอรมันมีความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นกับฝ่ายพันธมิตร

รุสเซียเองมิได้คาดการณ์ผิดแต่อย่างใดต่อชั้นเชิงการเดินทางกรุทางการเมืองของเยอรมัน รุสเซียตระหนักได้ดีว่า เยอรมันนั้นรักพี่เสียดายน้อง จึงดำเนินนโยบายเหยียบเรือสองแคม เพื่อเรียกร้องอำนาจผลประโยชน์จากทุกฝ่ายว่า ฝ่ายใดจะยินดีให้มากกว่าอีกฝ่ายเยอรมันมิได้มีที่ท่าจะยอมลัดฝ่ายพันธมิตร เพื่อรักษาไมตรีกับฝ่ายรุสเซียแต่ฝ่ายเดียว รุสเซียตระหนักดีว่า เยอรมันกำลังเอาเปรียบรุสเซียยังนักในเกมการเมืองเช่นนั้น จริงอยู่ สนธิสัญญา

เบอร์ลินได้ก่อให้เกิดความตื่นตระหนกแก่ไปแลนด์และทั่วโลกกว่า ส่องมาอำนวยกำลังพิจารณา แบ่งไปแลนด์

ถึงกระนั้น สัมพันธภาพระหว่างรุสเซียกับเยอรมันนี้นคงจะไม่ Lewinsky ยิ่งกว่านี้ได้อีกแล้ว และคงอยู่ในสภาพเช่นนี้อีกนาน ถ้าไม่มังเอัญเกิดเหตุการณ์สำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์ยุโรปขึ้น ก็ถ้าคือ เยอรมันได้เลือกนายอดอลฟ์ 希特เลอร์ (Adolf Hitler) ขึ้นปกครองประเทศ ในเดือนมกราคม ก.ศ. 1932 และต่อมา希ตเลอร์ทำลายระบบประชาธิปไตยโดยสืบเชิง ความผันแปรทางการเมืองในเยอรมันมีผลกระทบกระเทือนสัมพันธภาพระหว่างรุสเซียกับเยอรมันนี้ ไม่ใช่น้อย

รุสเซียกับการสร้างแนวป้องกันตนเอง

ท่ามกลางความปวนแปรทางการเมืองในระบบทั่วโลกที่ต่อนั้นแต่ ก.ศ. 1918 เป็นต้นมา รุสเซียมีได้เพียงแต่จัตุรัฐธรรมภัยจักรวรรดินิยมตะวันตกเท่านั้น รุสเซียยังหวั่นเกรงชาติเพื่อนบ้านซึ่งอาจให้ความร่วมมือกับจักรวรรดินิยมตะวันตกเพื่อต่อต้านรุสเซีย

จากการใจราสันติภาพที่ปารีสแห่งปี 1919 ประเทศเพื่อนบ้านที่ทรงอำนาจอิตาลีพลิกมิใช่น้อยสองประเทศได้สถาปัตยตัวลง ก็อ เยอรมันและออสเตรีย จักรวรรดิของสองประเทศนั้น ถูกตัดตอนแบ่งแยกก่อเกิดเป็นดินแดนของชาติโดยรอบบ้าง เป็นประเทศเกิดใหม่บ้าง ที่สำคัญต่อรุสเซียอีก ก็อ การแบ่งแยกดินแดนจักรวรรดิรุสเซียที่เป็นภาคตะวันตก ได้แก่ เอสท์วีเนีย ลิทัวเนีย 拉脫維亚 (รัฐในภูมิภาคบอลติก) ตลอดจนสองรัฐสำคัญก็อ โอลเดนด์ และฟินแลนด์ ได้รับเอกสารด้วย ดินแดนอุซเบก อุซเบก ที่สำคัญของรุสเซียก็อ อยุเครนและรุสเซียขาตกลงของโอลเดนด์ตามสนธิสัญญาวิภา รูเมเนียยึดเบล沙ราเบียในช่วงระยะที่รุสเซียมีสังคมนิยม การเปลี่ยนสถานะของดินแดนดังกล่าวได้เกิดขึ้นตามผลของการเจรจาสันติภาพณ ปารีส และตามแหล่งของสังคมนิยมระหว่างรุสเซียกับโอลเดนด์ พร้อมด้วยรุสเซียทางตะวันตกได้ดึงตัวแนวใหม่ โดยมีบรรดาประเทศที่เดิมเคยเป็นดินแดนในจักรวรรดิรุสเซียเป็นเพื่อนบ้านรุสเซีย

การสถาปัตยตัวของจักรวรรดิรุสเซียเป็นส่วนที่รุสเซียมิได้คาดว่าจะเกิดขึ้น การสูญเสียดินแดนต่างๆ เกิดขึ้นโดยขัดต่อเจตจำนงของรุสเซีย ซึ่งถือว่าเป็นการบีบบังคับจากการโดยพลการให้รุสเซียขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน รุสเซียถือว่าดินแดนที่แยกไปหรือเสียไปเป็นดินแดนของรุสเซียโดยชอบธรรม มิใช่ดินแดนอาณาจักร รุสเซียจึงประสบความล้มเหลวจักรวรรดินิยมตะวันตก ในขณะเดียวกัน รุสเซียเองก็หนีไม่พ้นลักษณะจักรวรรดินิยมของประเทศรุสเซียอันได้แก่ การครอบครองดินแดนต่างเชื้อชาติไว้มากหมาย เม้มัตุสเซียซึ่งอ้างตนเป็นผู้นำ

ลัทธิบักราร์ดินิขม ก็ไม่อาจจะนิ่งดูดายให้จักรวรรดิรัสเซียต้องถอยตัวลง รุสเซียสมัยคอมมิวนิสต์ถือว่าดินแดนเหล่านั้นที่แยกตัวหรือสูญเสียไปเป็นดินแดนรัสเซียโดยชอบธรรม การสูญเสียดินแดนเหล่านั้นนับเนื่องโดยเฉพาะอย่างยิ่งอุเกรนและรัสเซียขาว เป็นการสูญเสียบูรณาภิพทางดินแดนและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของรัสเซีย พรرمแคนตามแนวเคอร์ชัน (Curzon Line) เป็นแนวที่รัสเซียมีอ้างจะยอมรับได้ แต่จำต้องนิ่งเฉยด้วยขาดพลังอำนาจที่จะต่อต้านคามการของฝ่ายจักรวรรดินิยมตะวันตก นอกจากต้องนิ่งเฉยเสมือนรับรองการเปลี่ยนแปลงสถานะดินแดนแล้ว รุสเซียยังจำต้องแสวงหาวิถีทางการทูตผูกมิตรไม่ตรึงกับประเทศเพื่อนบ้านที่ตนไม่เต็มใจให้มีความเป็นรัฐอาณาจักรมาแต่ต้นอีกด้วย

ประเทศเพื่อนบ้านที่รุสเซียค่อนข้างจะระมัดระวังในการผูกมิตรด้วยคือโปแลนด์ ประเทศที่เป็นเอกสารชากรัสเซียได้ขยายอำนาจอาณาจักรออกไปอย่างกว้างขวางโดยความยินยอมพร้อมใจของฝ่ายชนวงศ์ครามโลก ซึ่งต้องการสร้างโปแลนด์เป็นรัฐกันกระทบ (Buffer State) ลิดرونและแบ่งแยกอำนาจของจักรวรรดิเยอรมันดึงเดินโดยยกดินแดนที่เรียกต่อมาว่า ฉวนโปแลนด์ (Polish Corridor) และเมืองดานซิก (Danzig) ให้โปแลนด์ ส่งเสริมอยู่ในที่ให้โปแลนด์ตัดอุเกรนและรุสเซียขาวไปจากจักรวรรดิรุสเซียด้วยเดิน โปแลนด์จึงมีขนาดประเทศกว้างขวาง เป็นภัยมิใช่น้อยต่อรุสเซียซึ่งยังอ่อนอำนาจอยู่ นับเป็นประเทศเพื่อนบ้านประเทศเดียวที่เป็นอันตรายใกล้สุดต่อรุสเซีย ความผันอันสูงสุดของโปแลนด์และฟินแลนด์ก็เป็นสิ่งที่รุสเซียเองถือว่าอันตรายต่อตน โปแลนด์และฟินแลนด์ต่างฝันที่จะครอบครองรัฐต่างๆ ในภูมิภาคบล็อกติก รัฐต่างๆ ในภูมิภาคบล็อกติกที่เป็นเอกสารากีหัวด้วยกันมิวนิสต์และภัยการรุกรานจากรุสเซีย บรรดาประเทศเพื่อนบ้านและรุสเซียจึงไม่ไว้วางใจกัน

การพัฒนาประเทศรุสเซียนั้นต้องการจังหวะเวลาแห่งความสงบภายในจากประเทศที่ปราศจากการเผชิญศรุต ต้องการสันติภาพมากกว่าสงคราม ต้องการป้องกันตนเองมากกว่ารุกรานชาติอื่นโดยรอบ รุสเซียจึงดำเนินนโยบายโน่นอ่อนผ่อนปรนเป็นมิตรไมตรีกับเพื่อนบ้าน และกำหนดประเทศเพื่อนบ้านเหล่านั้นเป็นแนวป้องกันตนเองจากภัยการรุกรานจากยุโรปตะวันตก

รุสเซียได้สร้างระบบความมั่นคงปลอดภัยให้แก่ตนเอง ด้วยการสร้างระบบทำสนธิสัญญา (Treaty System) เป็นลักษณะสำคัญสำหรับความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน ระบบทำสนธิสัญญาได้ย้ำหนักแน่นในหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน (Non Interference) ไม่แทรกแซงทางทหาร (Non Intervention) ไม่ก้าวร้ายรุกราน (Non Aggression) และจะส่งเสริมหลักการแห่งความเป็นกลางที่เคร่งครัด (Neutrality) ใน ค.ศ. 1926 รุสเซียได้ทำสนธิสัญญามิตรภาพไม่รุกรานซึ่งกันและกัน (Non Aggression Treaty) กับลิทัวเนีย และทำสนธิสัญญาตามหลักการดังกล่าว

ข้างต้นกับอ็ฟกานิสถาน (ค.ศ. 1926) และกับเบอร์เชีย (ค.ศ. 1927) ในปี ค.ศ. 1929 รัสเซียได้สนับสนุนหลักการประณามสหภาพที่มหาอำนาจได้ประชุมกันแล้วลงนามเรียกวันว่า กติกาสัญญาเคลลอก – บริอองด์ (Kellog-Briand Pact) โดยดำเนินการทุกกล่าวเพื่อนบ้านจันสำเร็จในการลงนามในคำประกาศทำนองเดียวกันที่เรียกว่า พิธีสารลิทวินอฟ (Litvinov Protocol) เมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1929 หากที่ลงนามร่วมกือ โปแลนด์ รูเมเนีย แอลทเวีย เอสทัวเนีย ลิทัวเนีย ตุรกี เปอร์เซีย ประเทศเดียวที่ไม่ได้เข้าร่วมระบบสร้างความมั่นคงของรัสเซียกือ ฟินแลนด์

ระบบความมั่นคงปลอดภัย (Security System) ก่อนข้างจะได้ผลมากในกรณีที่รัสเซียได้รับความร่วมมือจากตุรกี หรือขักราชดิอตโตมัน (Ottoman Empire) ดังเดิม

ภูมิภาคตะวันออกกลางเป็นดินแดนที่รัสเซียให้ความสนใจมาก แต่ประสบความล้มเหลวในการกำหนดนโยบายที่แน่แหน่ ชั้นเชิงทางการทุกของรัสเซียมักมีลักษณะสับ-ซับซ้อนสับสน แม้แต่นักการทุตเองก็ไม่อาจกำหนดนโยบายที่แน่นอนได้ ทั้งนี้ เป็นเพราะรัสเซียดำเนินนโยบายเป็นมิตรกับรัฐบาล และในขณะเดียวกันก็ส่งเสริมให้บรรดาคอมมิวนิสต์พื้นเมืองดำเนินการปฏิวัติล้มล้างอำนาจรัฐบาลที่รัสเซียเป็นมิตรด้วย นโยบายทึ่งสองมีลักษณะขัดแย้งไปกันมีได้ และไม่สนองตอบจุดประสงค์ของรัสเซียเองคือ การสร้างความมั่นคงของรัสเซียโดยดำเนินนโยบายเป็นมิตรกับรัฐบาลของประเทศนั้น ๆ และการส่งเสริมนโยบายปฏิวัติโลกให้เป็นคอมมิวนิสต์ด้วยการสนับสนุนบรรดาคอมมิวนิสต์พื้นเมืองให้ดำเนินการปฏิวัติ ความมั่นคงแห่งรัฐโดยเนื้อแท้กือ ผลประโยชน์สูงสุดแห่งชาติ การปฏิวัติโลกกือการปฏิวัติตามพันธกรณีของอุดมการณ์ ในขั้นต้น รัสเซียถือว่านโยบายทึ่งสองมีความสำคัญเสมอ กัน แต่ผลปรากฏว่า รัฐบาลของประเทศนั้น ๆ ได้ตัดความสัมพันธ์กับรัสเซีย เป็นการทำลายผลประโยชน์สูงสุดแห่งชาติ รัสเซียจึงต้องประเมินนโยบายทึ่งสองใหม่ และได้ตัดสินใจว่า ความมั่นคงของชาตินั้น ต้องถือเป็นผลประโยชน์สูงสุดแห่งชาติเหนือความผูกพันทางอุดม-การณ์ รัสเซียจึงส่งเสริมนโยบายผูกมิตรกับรัฐบาลของประเทศเพื่อนบ้าน แม้รัฐบาลนั้นจะได้ชื่อว่าเป็นรัฐบาลนายทุนชนกี และรัสเซียมิได้ช่วยเหลือขบวนการคอมมิวนิสต์พื้นเมืองอย่างจริงจังเพื่อรักษาไม่ต្រกับรัฐบาลของประเทศนั้น ตุรกี กือ ตัวอย่างของประเทศที่รัสเซียดำเนินนโยบายตั้งก่อไว้ และตุรกีโดยเนื้อแท้แล้วกือเป็นเป้าหมายสำคัญของรัสเซียในการดำเนินนโยบายต่อตะวันออกกลาง

ระหว่างสหภาพโลกครั้งที่ 1 ฝ่ายพันธมิตรเกรงรัสเซียจะแปรพักตร์ไปเข้าฝ่ายเยอรมัน พันธมิตรจึงยินยอมที่จะยกช่องแคนบอนส์ฟอร์สและดาว์ด้าแนลส์ให้แก่รัสเซียเป็นการตอบแทน และระหว่าง ค.ศ. 1915–1917 ได้มีการเตรียมแผนการที่จะทำลายด้วยขักราชดิอตโตมัน โดยการแบ่งแยกดินแดนกันในระหว่างฝรั่งเศส อังกฤษ อิตาลี และรัสเซีย แม้

รุสเซียจะมีได้ร่วมขบวนการ พันธมิตรได้ปฏิบัติต่อจักรวรรดิอตโตมันด้วยการกำหนดดกติกา ทำลายจักรวรรดินี้ในสนธิสัญญาแห่งเมืองแซฟร์ (Treaty of Sèvre) ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1920 และกำหนดให้ช่องแคบเป็นเขตต่างน้ำสากล (International Zone) ความผันของรุสเซียที่จะได้ครอบครองช่องแคบดังกล่าวจึงได้สืบสุดลง อาจนับเนื่องเป็นภัยต่อรุสเซียก็ว่าได้ที่ช่องแคบเหล่านี้เป็นช่องแคบเปิดสำหรับนานาชาติ

ปรากฏว่า จักรวรรดิอตโตมันนี้ได้ปฏิวัติ (เรียกใหม่ว่า ตุรกี) ไม่รับรู้สนธิสัญญานี้ ๆ ผู้นำใหม่ของตุรกี คือ เกมาล ปacha (Kemal Pasha) แสดงท่าที่แข็งกร้าวเต็มที่ พันธมิตร จึงต้องเปิดประชุมใหม่ที่เมืองโล沙านน์ (Lausanne ในประเทศสวิตเซอร์แลนด์) ระหว่างฤดูหนาว ถึงฤดูใบไม้ผลิของปี ค.ศ. 1922–1923 เพื่อพิจารณาทำสนธิสัญญาสันติภาพใหม่ให้เป็นที่ยอมรับแก่ตุรกีในการถือปฏิบัติ อีกทั้งพิจารณาปัญหาการปกครองช่องแคบดาร์ดาแอลส์และ บอสforeส ซึ่งเป็นเรื่องที่รุสเซียมีความสนใจมาก ในฐานะที่รุสเซียเป็นเจ้าทະเดียว ปัญหาง่ายๆ แคบย่อมเป็นปัญหาเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของรุสเซียอย่างหลักเดี่ยมว่าได้

รุสเซียมีความจำเป็นอย่างยิ่งยวดที่จะต้องผูกมิตรกับตุรกีให้แน่นแฟ้นเป็นพิเศษ เพราะรัสต่าง ๆ ในภูมิภาคเทือกเขาคอเคซัสได้ดันรุนเป็นเอกสารแยกจากรุสเซีย รุสเซียต้องการรักษาดินแดนภูมิภาคนี้ไว้ โดยมีข้อแม้มว่าไม่มีต่างชาติแทรกแซงที่สำคัญคือตุรกี ความเป็นมิตรไม่ตรึงกับตุรกีจะช่วยให้รุสเซียสร้างความสงบเรียบร้อยในภูมิภาคนี้ได้ดีขึ้น อีกประการหนึ่งในแบ่งของการถ่วงดุลอำนาจ รุสเซียต้องการผูกมิตรกับตุรกีเพื่อร่วมมือกันป้องกันภูมิภาคเอเชียเมโนร์ (Asia Minor) และตุรกีให้พ้นจากอำนาจอิทธิพลของอังกฤษ ถ้าอังกฤษมีอำนาจอิทธิพลเหนือดินแดนภูมิภาคนั้นเมื่อใด จะเป็นภัยต่อรุสเซีย เพราะรุสเซียถือว่า อังกฤษเป็นศัตรูผู้นำฝ่ายโลกนายทุน รุสเซียจึงเป็นฝ่ายกระตือรือร้นที่จะผูกมิตรกับตุรกี

ในชั้นต้น รุสเซียได้ผูกมิตรไม่ตรึงกับเกมาล โดยไม่คำนึงถึงว่าระบอบประชาธิปไตยในตุรกีนี้จะขัดกับอุดมการณ์ของรุสเซียเพียงใด และไม่คำนึงถึงว่าการผูกมิตรเรื่องนี้จะเป็นการทรยศต่อขบวนการคอมมิวนิสต์ในตุรกีหรือไม่ด้วย สิ่งที่รุสเซียต้องการคือการปิดช่องแคบมิให้ชาติใดผ่านเข้าไปชุมชนของรุสเซีย ทราบได้ที่โอกาสไม่อำนวยให้รุสเซียครอบครองช่องแคบ ทราบนั้นรุสเซียยินดีให้ตุรกีครอบครองและสร้างป้อมปราการได้ แม้จะปราบนาเช่นนั้น รุสเซียก็ต้องสงวนท่าทีของตนอ่อนแรงเจตนาหมั่นของตนไว้ นโยบายรุสเซียมีประกาศต่อโลกภายนอกจึงอยู่ในลักษณะที่สมมูลปกป้องคุ้มครองตุรกี โดยส่งเสริมให้ตุรกีเริ่กร่องจำกัดขอบเขตของการให้เรือต่างชาติเข้าออกช่องแคบและส่งเสริมให้ตุรกีต่อต้านภัยจักรวรรดินิยมนายทุน

ณ ที่ประชุมโล沙านน์ ลอร์ด เกอร์ชัน รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของอังกฤษ ได้

เสนอวิธีแก้ปัญหาซึ่งแคนโดยกำหนดซ่องแคนเป็นเขตปลอดทหาร และเป็นเขตนำน้ำสาแกด รัสเซียเองจำต้องยินยอม ให้มีการลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยซ่องแคน (Strait Convention) แต่ต่อมารัสเซียได้นำยabeingไม่ยินยอมให้สัตยาบันแก่อนุสัญญานั้น

ในฐานะที่ตุรกีเป็นรัฐที่มีลักษณะที่ตั้งเสมอเป็นประเทศนำของรัสเซีย รัสเซีย จึงเป็นหัวใจต้องหากเพียงผู้มีศรัทธาตุรกี แม้จะต่างอุดมการณ์มากเพียงใดก็ตาม ในขณะเดียวกัน รัสเซียก็มิได้ละเลยหอดทั่งนานการคอมมิวนิสต์ตุรกีเสียที่เดียว องค์การคอมมิวนิสต์สาแกดได้ติดต่อให้ความช่วยเหลือมิใช่น้อย การดำเนินนโยบายความลูกค้าดอก เช่นนี้เองที่ทำให้รัสเซียต้องเสียผลประโยชน์อย่างมาก กล่าวคือ สนธิสัญญามิตรภาพ (Treaty of Friendship) ระหว่างตุรกีกับรัสเซียตั้งแต่เดือนมีนาคม ค.ศ. 1921 ต้องได้รับความกระหน่ำกระเทือน รัฐบาลตุรกีไม่พึงพอใจที่รัสเซียให้ความช่วยเหลือพรรคคอมมิวนิสต์ตุรกี ท้ายสุดรัสเซีย จึงต้องหันหลังให้พรรคคอมมิวนิสต์ตุรกีชั่วขณะ และประสบความสำเร็จทางการทูตในการที่สามารถดึงเอาตุรกีมาร่วมทำสนธิสัญญาเป็นพันธมิตรกันใน ค.ศ. 1925 นับเป็นบทบาทแรก ที่รัสเซียสมัยคอมมิวนิสต์เริ่มแสดงให้เห็นว่า สภาพโลกเวียดยังคงเจริญรอยตามแนวการทูต ดั้งเดิมที่ตนประนาม คือ ยึดถือในระบบพันธมิตร (Alliance System) ต่อมาจังร่วมทำกิจการสัญญา ว่าด้วยความเป็นกลาง (Neutrality Pact) ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1926 เป็นการแสดงปฏิกริยา ตอบโต้สนธิสัญญาต่าง ๆ ที่พันธมิตรได้กระทำกันเยอร์มนีที่เมืองโลкар์โน

ประเทศที่สองที่รัสเซียนำใจการของลงมาจากตุรกี กือ มองโกลเดีย (Mongolia) ในราชสมบัติรัสเซียที่ 2 มองโกลเดียนอกเป็นรัฐในอาณัติของจักรวรรดิรัสเซีย เมื่อรัสเซียเริ่มการปฏิวัติใน ค.ศ. 1917 มองโกลเดียนอกก็ได้ร่วมขบวนการต่อต้านผ่านบลัดเชวิกโดยมีญี่ปุ่น หนุนหลัง รัสเซียมีอาจเพิกเฉยต่อท่าทีที่มองโกลเดียนอกมีอิทธิพลต่างชาติแทรกได้ เพราะดินแดนมองโกลเดียนอกเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญอย่างยิ่งขาดต่อเสถียรภาพความมั่นคง ของดินแดนไซบีเรีย กล่าวคือ ดินแดนมองโกลเดียนอกมีลักษณะที่ตั้งใกล้ทะเลสาบไนคัด (Baikal) ซึ่งเป็นชุมทางรถไฟสายไซบีเรีย รัสเซียจึงจำเป็นที่จะต้องรักษาความมั่นคงของпромแดนม โดยแทรกซึมการเมืองมองโกลเดียนอกด้วยการให้ความช่วยเหลือพรรคคอมมิวนิสต์มองโกลเดีย ในฤดูร้อนของ ค.ศ. 1921 โอกาสเปิดแก่รัสเซียเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์มองโกลเดียนอกได้ร้องขอความช่วยเหลือจากรัสเซียเพื่อถ้มถังฝ่ายทางการเมือง รัสเซียได้รับรุดเข้าช่วยจนตั้งมองโกลเดียนอกเป็นรัฐคอมมิวนิสต์ ได้สำเร็จเป็นรัฐที่สองของโลก และได้ประจำถิ่นที่ตุรกี นับแต่นั้นมา

จึงengเดือดร้อนกับการทึบตันของโภเกลี่ยได้แยกตนเป็นเอกสารชาวยิได้ความคุ้มครองของรุสเซีย อีกทั้งยังมีกำลังทหารรุสเซียประจำอยู่คุกคามพร้อมแคนจีนทางเหนือ ในข้อตกลงในเดือนมีนาคม ก.ศ. 1923 ระหว่างนายอดอร์ฟ จอฟฟี (Adolf Joffe) ผู้แทนรุสเซีย กับ ดร. ชูน ยัต เซ็น (Dr. Sun Yat-sen) รุสเซียยืนยันไม่มีเจตนาครอบครองมองโกเลียนอก และเพื่อแสดงความบริสุทธิ์ใจโดยไม่เสียผลประโยชน์ใด นอกจากเพิ่มเกียรติคุณของตน รุสเซียได้ลงนามร่วมกับจีนในสนธิสัญญาในวันที่ 31 เดือนพฤษภาคม ก.ศ. 1924 โดยมีความโดยสรุปว่า.—

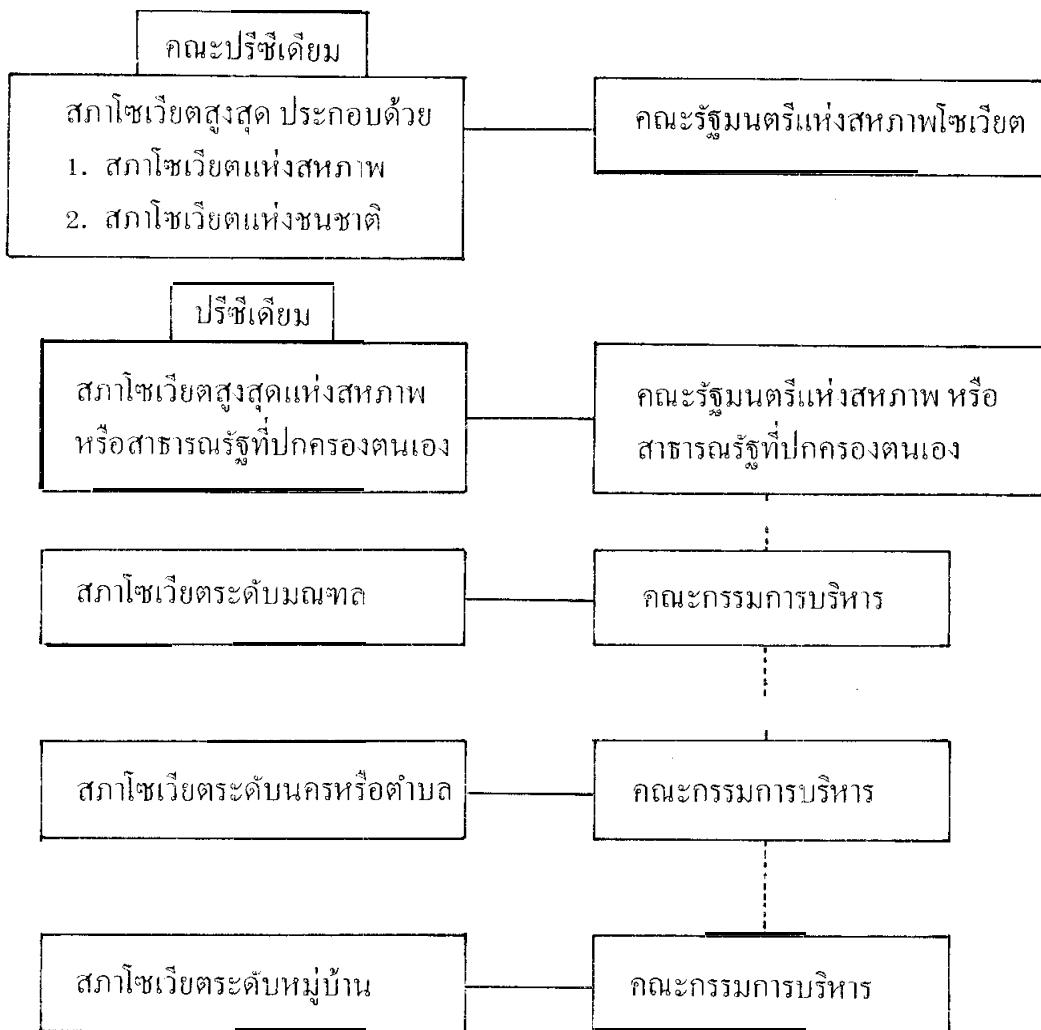
1. รุสเซียจะถอนทหารออกจากมองโกเลียนอก (แต่ไม่ได้กำหนดเวลาแน่นอน)
2. จีนรับรองความเป็นเอกสารของมองโกเลียนอก และรับรองว่าเป็นรัฐภายใต้อำนาจของรุสเซีย

ตามสนธิสัญญานี้ จีนได้ยอมรับว่ามองโกเลียนอกเป็นเอกสารจากจีนโดยนิติธรรม และเป็นรัฐใต้อำนาจรุสเซีย

นอกจากครุกีและมองโกเลียนอกแล้ว รุสเซียได้มุ่งมองมาที่จีน ความพันแปรทางการเมืองในจีนซึ่งได้เริ่มตั้งแต่ ก.ศ. 1911 มีการปฏิวัติเปลี่ยนการปกครองจากรัฐบาลจักรพรรดิราชย์มาสู่ระบบประชาธิปไตยแบบสาธารณรัฐที่民主ลูกคุกคลาน ทหารเข้าเด่นการเมืองมาโดยตลอด ทั้งในรูปแบบผู้ตัดจาระแบบทหารเช่นยวนซี ฯ และทั้งในรูปของนายทุนขุนศึก ประเทศจีนแต่กระสำารายมาโดยตลอดจนถึงปี ก.ศ. 1921 ได้มีพลังใหม่เข้าใหม่กระหน่ำให้เกิดความแตกแยกมากขึ้น กือพระคocomมิวนิสต์จีนแบ่งซึ่งอำนาจกับพระคชาตินิยม หั้งสองพระคต่างพั่งพา_russeiy และได้สร้างแนวร่วมต่อต้านภัยจักรวรรดินิยมตะวันตกและภัยญี่ปุ่น (ดูรายละเอียดในบทต่อไป) แต่นโยบายแนวร่วมต้องล้มเหลว เนื่องจากสถาลินเลือกการณ์ไกลติดพลาด พระคocomมิวนิสต์จีนต้องล้มลูกคุกคลาน และถูกฝ่ายพระคชาตินิยม (ซึ่งรวมประเทศได้ใน ก.ศ. 1927) ตามปราบปรามไม่ลดละ ถึงกระนั้น รุสเซียก็มีได้ให้ความช่วยเหลือเท่าที่ควร เพื่อรุสเซียจำเป็นที่จะต้องผูกมิตรกับพระคชาตินิยมซึ่งเป็นรัฐบาลจีนในขณะนั้น

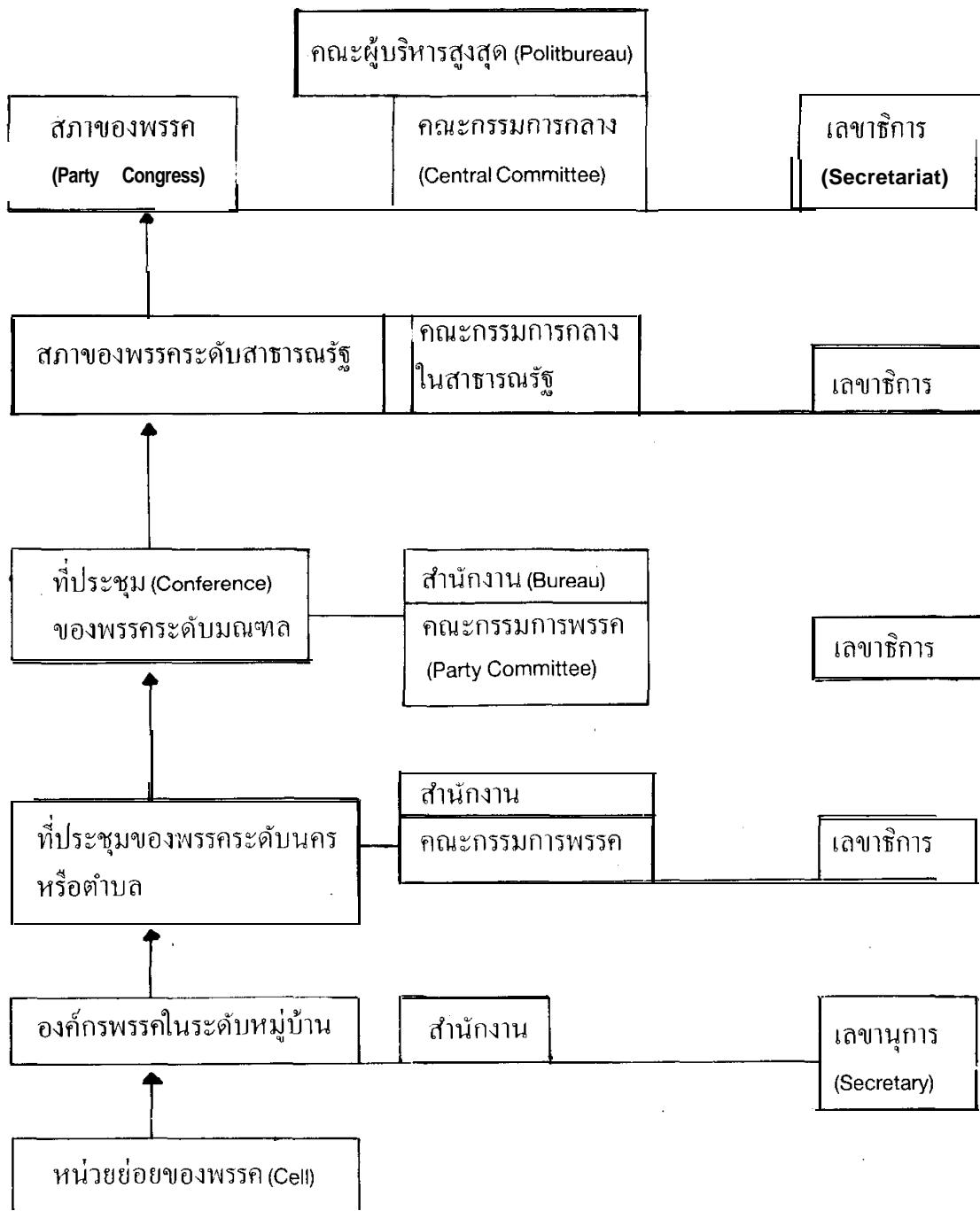
นับแต่รุสเซียเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ รุสเซียได้เพียรตั้งนานนโยบายไฟสันติภาพและผูกมิตรกับโลกนายทุนเพื่อความอยู่รอดของตน แต่ท้ายสุดผลที่ได้รับก็คือ การดำเนินนโยบายที่รวนเรสมี่อนเหยียบเรือสองแคมโดยการไฟสันติภาพและมิตรภาพ ในขณะเดียวกัน ก็ส่งเสริมการปฏิวัติโลก ได้ทำให้รุสเซียสร้างศัตรูมากกว่ามิตร แม้แต่นโยบายปฏิวัติโลกก็ประสบความล้มเหลว รุสเซียไม่ได้สั่งได้ตามเจตจำนงของตนเลย

โครงสร้างพื้นฐานของระบบการปกครองแบบโซเวียต

ที่มา 1 : J. P. Nettl, The Soviet Achievement (Great Britain. Jarrold and Sons LTD Norwich, 1974). p. 269

โครงสร้างพื้นฐานของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งสหภาพโซเวียต (CPSU)

ที่มา : J. P. Nettl, **The Soviet Achievement** (Great Britain : Jarrold and Sons LTD Norwich, 1974), p. 269.